

ASE-ELINKEINOTARKASTUS

Kehittämisraportti

Mika Grönroos

1/2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto	
Mika Grönroos	Poliisi (AMK) –muuntokoulutus	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
Ase-elinkeinotarkastus- Kehittämisorjetti	Julkinen	
Ohjaaja	Opinnäytetyön muoto	
Antti Jääskeläinen	Toiminnallinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Tämä opinnäyte on toiminnallinen kehittämistyö, jossa tutkittavana ilmiönä on ollut asealan elinkeinotarkastus. Tämän työn tarkoituksena on ollut tehdä ase-elinkeinotarkastusta koskeva kenttäopas Lapin poliisilaitoksen lupavalvonnan käyttöön. Kenttäopas on toteutettu Lapin poliisilaitoksen tuella.</p> <p>Kenttäoppaan tekninen toteutus tehtiin tekstinkäsittelyohjelmalla. Oppaaseen on sisällytetty ase-elinkeinotarkastuksen suorittamisen kannalta keskeinen aineisto ja tieto. Oppaan pääteemat ovat tarkastuksen valmistelu, tarkastus ja tarkastuksen jälkeiset toimenpiteet. Kenttäopas sisältää runsaasti valokuvia ja piirroksia. Kenttäopas tarjoaa tarkastustilanteisiin realistisia ja vaihtoehtoisia ratkaisumalleja.</p> <p>Tuotoksen lisäksi opinnäytteeseen liittyy tämä kehittämisorjetti. Raportissa kuvataan ne seikat, jotka johtivat kenttäoppaan valmistelutyöhön. Tämän jälkeen esitellään tavoitteet sekä aihealueen rajaus. Raportissa kuvataan ase-elinkeinotarkastuksen suorittaminen keskeisiltä osin ja lisäksi käydään läpi oppaan toteutus käytännössä. Lopussa esitetään pohdintaa ja näkemyksiä aiheen ympäriltä.</p> <p>Jatkokehitysehdotuksena tälle kehittämistyölle on kenttäoppaan laajentaminen sähköiselle alustalle, lupavalvonnan työtehtävät kattavaksi tietopankiksi. Kehitysmahdollisuutena on laajentaa tietopankki valtakunnalliseksi. Tietopankki voisi toimia tärkeänä keskustelun avaajana lupavalvonnan yhteisen työnäkymän saavuttamistyössä.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
27 + 1 liitesivu	Marraskuu 2017	AMKmuunto2017
Avainsanat		
Ampuma-aseet, Ampuma-aselaki 1/1998, Asehallinto, Aserekisteri, Elinkeinoluvat		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
1.1 Aihealueen määrittäminen	2
1.2 Työn rakenne	2
1.3 Työn taustaa	3
1.3.1 Lupahallinnon kehittämishanke	3
1.3.2 Sähköinen lupaohjeluonnos, ampuma-aselain mukaiset asiat	3
1.3.3 Poliisin lupahallintostrategia 2012-2020	4
1.3.4 Poliisin lupahallintostrategia 2017-2021	4
1.4 Työn tavoitteet	5
1.5 Työn rajaus.....	6
2 ASE-ELINKEINOTARKASTUS.....	7
2.1 Lapin poliisilaitoksen lupavalvonta	7
2.2 Asealan valvonta.....	7
2.3 Taustalla vaikuttavat organisaatiot	8
2.3.1 Poliisihallitus	8
2.3.2 Poliisin lupavalvonta.....	9
2.4 Asealan elinkeinonharjoittajien tarkastustoimintaa koskeva suunnitelma	9
2.5 Keskeisimmät säädökset	10
2.6 Yleistä valvonnan suorittamisesta.....	12
2.7 Tarkastuksen valmistelu.....	13
2.8 Tarkastus	13
2.9 Tarkastuksen jälkeiset toimenpiteet	17
3 KEHITTÄMISPROSESSI JA TOTEUTUS	18
3.1 Kenttäoppaasta ja aineiston keräämisen menetelmistä	18
3.2 Kenttäopas.....	19
3.3 Kenttäoppaan rakenne ja toteuttaminen käytännössä	19
4 POHDINTA	20
4.1 Johdanto	20
4.2 Tietoperustan ja viitekehyksen toimivuuden arviointi.....	21
4.3 Yhteenveto ja arviointi.....	22
4.4 Kehittämistyöprosessi	23
4.5 Jatkokehitysehdotukset	24
4.5.1 Tietopankin kehittäminen	24
4.5.2 Lupavalvonnan ja ase-elinkeinovalvonnan kehittäminen.....	25
LÄHTEET	27

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Aihealueen määrittäminen

Poliisi (YAMK) muuntokoulutukseen liittyvänä opinnäytteenä laatija on toteuttanut poliisihallinnon sisäiseen käyttöön tarkoitettua Ase-elinkeinotarkastus- nimellä kulkevan kenttäoppaan. Kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka produktina eli tuotoksena on kenttäoppaan laatiminen. Työhön liittyen on laadittu tämä opinnäytetyön prosessia ja produktia kuvaava raportti. Opinnäytteen laatija vastaa kenttäoppaan asiasisällöstä ja sen tuottamisesta. Kenttäopas pyritään Lapin poliisilaitoksella ottamaan käyttöön opinnäytetyön palautuksen jälkeen loppuvuodesta 2017.

Idea oppaan laatimisesta syntyi opinnäytteen tekijän työskennellessä asealan elinkeinovalvonnan parissa. Laatija omaa pitkäaikaisen kokemuksen poliisin lupavalvonnan eri tehtävistä. Opinnäytteen laatija on vuosien varrella kerännyt ase-elinkeinovalvontaan ja tarkastuksiin liittyen laajan tietopääoman, joka perustuu pitkälti asiantuntijatasoon konsultaatioihin, sekä henkilökohtaiseen kokemukseräiseen tietoon. Kokemukseräiseen tietoon on sisällytetty myös yksityiskohtainen tarkastuskohteiden dokumentointi, lähtökohtana työn laadun parantaminen. Laatija on työhistoriansa aikana havainnut, etteivät asealan elinkeinovalvontaan liittyvät säädökset ja ohjeet ole yksiselitteisiä ja kattavia. Tieto on paikoin hankalasti löydettävissä, eikä yksiselitteistä voimassaolevaa ase-elinkeinotarkastuksen kulun selittävää ohjetta, tai esimerkiksi käsikirjaa ole käytettävissä. Tarkastustoimintaa tukeva valtakunnallinen koulutus on vähäistä, eikä eri poliisilaitosten lupavalvonnan yhteistä työnäkymää ole ollut. Tämä väistämättä johtaa poliisilaitosalueella, sekä eri poliisilaitosten välillä tilanteisiin, joissa ase-elinkeinotarkastuksissa on havaittavissa laatupoikkeamia. Laatupoikkeamat vaikuttavat asiakkaiden yhdenvertaiseen kohteluun sekä palvelutasoon. Edellä mainituista syistä, sekä Lapin poliisilaitoksen tuella, opinnäytteen laatija päätyi toteuttamaan Lapin lupavalvonnan käyttöön tarkoitettua kenttäoppaan.

1.2 Työn rakenne

Opinnäyte koostuu kahdesta osasta. Produktista, eli poliisin lupavalvonnan sisäiseen käyttöön tarkoitettua kenttäoppaasta ja tästä opinnäytetyön raportista. Lisäksi raportissa pohditaan tiivistetysti aiheeseen liittyviä ajankohtaisia ilmiöitä ja kehitysnäkymiä, huomioiden lupavalvonnan rooli osana poliisin lupahallintostrategiaa.

Raportin aluksi kuvataan niitä seikkoja, jotka johtivat kenttäoppaan valmistelutyöhön. Alussa esitellään ne päätökset ja linjaukset, jotka asian taustalla ovat. Tämän jälkeen esitellään kenttäoppaan tavoitteet, sekä aihealueen rajaus.

Toisessa luvussa käydään läpi tietoperusta eli opinnäytteen kannalta keskeisimmät käsitteet ja määritelmät, sekä teoreettinen viitekehys. Näiden läpi tarkastellaan opinnäytetyön aihetta ja keskitytään siihen, miten aihetta on lähestytty, käsitelty sekä tehty valintoja. Teoria on pyritty rajaamaan koskemaan keskeisten aiheeseen liittyvien käsitteiden käyttöä.

Kolmannessa luvussa käydään läpi opinnäytteen varsinaisen tuotoksen eli kenttäoppaan toteuttamisen prosessikuvaus, eli miten kenttäoppaan tekninen toteutus tehtiin käytännössä. Luvussa käydään myös läpi kenttäoppaan aineistonkeruu, aineistonkeruussa käytetyt menetelmät sekä aineistonkeruun erityispiirteet koskien kenttäopasta. Raportin luvussa neljä opinnäytteen laatija esittää omaa pohdintaa ja näkemyksiä aihealueen ympäriltä.

1.3 Taustaa

1.3.1 Lupahallinnon kehittämishanke

Poliisiylijohtaja Mikko Paatero asetti 16.11.2009 lupahallinnon kehittämishankkeen, jonka tavoitteena oli muun muassa sopeuttaa toiminta hallintorakenteen uudistuksen jälkeiseen organisaatorakenteeseen. Hanke tarkasteli lupahallinnon työmenetelmiä ja välineitä niin, että ne vastaisivat muuttunutta toimintaympäristöä ja tiukentunutta taloudellista tilannetta. (Poliisihallitus 2011, 3.)

Hankkeen ohjeistuksen alatyöryhmän tehtävänä oli muun muassa valmistella ja toteuttaa sähköinen lupaohjeisto. Poliisin lupahallinnon yksi strateginen painopistealue on lupaprosessien ja menettelyiden kehittäminen ja yhdenmukaistaminen. Sähköisen ohjeistuksen on tarkoitus olla tulevaisuudessa kaikkien lupahallinnon työntekijöiden päivittäisessä käytössä. Tavoite on, että ohjeistus olisi helppokäyttöinen ja kattava siten, että ajantasainen tieto olisi aina kaikkien löydettävissä. Lupaohjeistuksen käyttäjinä olisivat kaikki ne poliisilaitoksissa työskentelevät, joilla on tarvetta ohjeistukselle. Lupa-asioista tarvitaan tietoa myös muussa poliisitoiminnassa. Nämä tarpeet pyritään huomioimaan ohjeistuksen käytettävyydessä. Lupaohjeistuksen teknisestä toteuttamisesta huolehtii Poliisihallitus. (Poliisihallitus 2011, 34.)

1.3.2 Sähköinen lupaohje luonnos, ampuma-aselain mukaiset asiat

Sisäasiainministeriön poliisiosasto antoi 16.10.2007 Aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohjeen, joka on ollut voimassa 19.10.2007-18.10.2012. Ohjeen tarkoituksena oli, että ampuma-aselupa-asioissa kaikissa poliisilaitoksissa noudatettaisiin samanlaisissa asioissa yhdenmukaista käytäntöä.

Poliisihallitus asetti 2012 alussa aseturvallisuuden sisäisen kehittämishankkeen, jonka yhtenä tehtävä on ollut uudistaa ampuma-aselakia koskevaa poliisin sisäistä ohjeistusta. Ohjeessa käsitellään lupien ja hyväksymisten myöntämisen lisäksi niiden ratkeamista ja peruuttamista. Ohjeen mukaan jokainen yksittäinen ampuma-aselain mukainen lupa-asia on ratkaistava siinä yksittäisessä asiassa ilmenneiden seikkojen ja tapausta säätelevien lainkohtien perusteella. Ohje sisältää vain suuntaa antavia ohjeita tapausten käsittelemiseen ja ratkaisemiseen, eikä ohje ole mitenkään yksittäistapauksissa oikeudellisesti sitova. *Tässä ohjeessa ei käsitellä Poliisihallituksen asehallinnon käsittelemiä ase-elinkeinon elinkeinolupia eikä kaupallisia lupia.* (Poliisihallitus 2013, 10.)

1.3.3 Poliisin lupahallintostrategia 2012-2020

Sisäasiainministeriö asetti 27.1.2011 hankkeen valmistelemaan poliisin lupahallintoa koskevaa strategiaa toimikaudeksi 1.2. – 31.12.2011. Poliisin lupahallinnolle ei ole aikaisemmin laadittu kattavaa strategiaa. Hankkeen tarkoituksena oli laatia kattava poliisin lupahallintostrategia, jossa kuvataan poliisin toimivallassa olevien keskeisten lupa-asioiden kehitys ja merkitys poliisin tehtävien kannalta vuonna 2020. Lisäksi hankkeen tavoitteena oli sovittaa yhteen poliisin lupahallinnon henkilöresurssit, hallinnon palveluiden tuottamisen tavat ja edellä mainittujen lupa-asioiden myöntämisen ja lupavalvonnan volyymit. (Sisäasiainministeriö 2012, 6.)

Asehallinnon osalta siviilikäyttöön tarkoitettujen ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valvonta kuuluu poliisin ydintehtäviin. *Aseilupien myöntämisellä sekä aseluvanhaltijoiden ja ase-elinkeinon valvonnalla on merkittävä ennalta estävä vaikutus yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä. Niillä on merkitystä myös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa.* (Sisäasiainministeriö 2012, 5.)

1.3.4 Poliisin lupahallintostrategia 2017-2021

Sisäministeriö asetti 17.12.2015 hankkeen, jonka tehtävänä oli valmistella uusi poliisin lupahallintostrategia. Hankkeen toimikausi oli 1.2.–31.12.2016. Strategian valmistelussa erityisinä painopisteinä ovat olleet Juha Sipilän hallitusohjelman tavoitteet muun muassa digitalisaatiosta ja hallinnon keventämisestä. Strategia on valmisteltu sisäministeriön poliisiosaston, Poliisihallituksen ja poliisilaitosten asiantuntijoiden välisessä yhteistyössä. (Sisäministeriö 2017, 7.)

Voimassa olevan strategian mukaan poliisin lupahallinnon ydintehtäviä ovat matkustusasiakirjoihin, ampuma-aselupahallintoon, yksityiseen turvallisuusalaan ja yleisötuliaisuuksiin liittyvät tehtävät, koska nämä lupa-asiat liittyvät olennaisesti rikosten ennalta estämiseen tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. (Sisäministeriö 2017, 27.)

Sisäministeriö ja Poliisihallitus ovat vahvistaneet poliisin lupahallinnon vision, toiminta-ajatuksen ja strategiset painopisteet vuosille 2017–2021. Vision mukaan poliisin lupahallinto on nykyaikainen, vaikuttava sekä taloudellisesti ja toiminnallisesti tehokas asiantuntijaorganisaatio. Toiminta-ajatuksen mukaan poliisin lupahallinnon tehtävänä on hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin ennalta estää rikoksia sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöitä yhteiskunnassa, jonka turvallisuustilanne on muutosessa. Poliisi huolehtii myös sisäisesti merkittävän tiedon ajantasaisesta välittämisestä poliisitoiminnan eri sektoreiden välillä. Poliisi tekee aktiivista yhteistyötä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa tietojärjestelmiä ja menettelyitä kehittäessään. (Sisäministeriö 2017, 7.)

Poliisin lupahallinto on vaikuttava ja poliisin lupahallinto on merkittävä osa hallinnollista rikostorjuntaa. Poliisin lupahallinto vaikuttaa toimenpiteillään heikentävästi järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorististen toimijoiden toimintaedellytyksiin tuottamalla tietoja näiden torjunnan ja muun rikostorjunnan tarpeisiin. Poliisi luo digitaaliset menetelmät siihen, että toiminnallisesti ja päätöksenteossa merkittävä tieto välittyy ajantasaisesti lupahallinnon järjestelmistä muuhun poliisitoimintaan ja päinvastoin. Tämä edesauttaa lupavalvonnan toimenpiteiden nopeaa käynnistymistä ja täytäntöönpanoa, estetiedon saatavuutta ja poliisin työturvallisuutta. (Sisäministeriö 2017, 13.)

Maksuttoman toiminnan resursointi on tehtäviä vastaavalla tasolla, jotta poliisi voi puuttua lupavalvonnan keinoin nopeasti ja tehokkaasti yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaaviin voimassaoleviin lupiin sekä huolehtia asiakasneuvonnasta hyvän hallinnon mukaisesti (Sisäministeriö 2017, 14). Maksuton toiminta on osa lupahallintoa, joka rahoitetaan budjettivaroin. Tällaista on mm. neuvonta, sidosryhmäyhteistyö ja lausuntopyyntöihin vastaaminen sekä lupavalvonnan toimenpiteet esimerkiksi luvanhaltijan terveydentilaan liittyvän päätöksenteon osalta.

Lupahallintostrategian täytäntöönpanosuunnitelman lupavalvontaa koskevan tavoitteen mukaan, lupavalvonnan toimintojen ja prosessien kohdalla pyritään hallinnolliseen keveyteen. Vaikutustavoitteena on, että poliisi etsii aktiivisesti keinoja, joilla lupahallinnon menettelytavat ja palveluprosessit olisivat entistäkin sujuvampia ja asiakaslähtöisempiä. Suunnitelman mukaisesti tehdään lupavalvonnan kehittämistarpeiden esiselvitys vuoden 2017 aikana. Esiselvitystyö on käynnistetty keväällä 2017. Vastuutahona esiselvitykselle toimii poliisihallitus. Lupavalvonnan kehittämistarpeet toteutetaan vuosien 2018-2021 aikana suunnitelmallisesti poliisihallituksen ohjaamana. Poliisihallitus ja poliisilaitokset vastaavat jatkuvana toimintana hyvien käytäntöjen levittämisestä koko organisaation käyttöön. (Sisäministeriö 2017, 18.)

Lupahallinnon toiminnan kehittämistarpeita arvioidaan jatkuvasti. Kehittämistarpeiden kartoittaminen on normaalia päivittäistä työtä. Resurssien ollessa rajalliset kehittämistarpeita pitää käytännössä priorisoida kriittisillä perusteilla ja toteuttaa ainoastaan suurimman hyödyn tuottavat kehittämistoimet ja luonnollisesti esimerkiksi EU:n lainsäädännöstä johtuvat pakolliset uudistukset. (Sisäministeriö 2017, 30.)

1.4 Työn tavoitteet

Työn tavoitteena on voimassa olevaa lupahallintostrategiaa hyödyntäen kehittää ase-elinkeinotarkastukseen liittyviä työmenetelmiä Lapin poliisilaitoksella. Vastaavaa kenttäopasta ei Lapissa ole aiemmin ollut käytössä. Kenttäoppaan tavoitteena on lisätä toimijoiden osaamista, sekä yhtenäistää menettelytapoja. Tarkoituksena ei ole luoda manuaalia, jota kaikki poliisilaitoksen sektorit voisivat hyödyntää, vaan opas on tarkoitettu nimenomaisesti lupavalvonnan asiantuntijoiden käyttöön. Paremminkin tarkoituksena on turvata ase-elinkeinotarkastukselle menevän asiantuntijan ongelmanratkaisukyky, sekä tarjota vaihtoehtoisia mutta säädösten hyväksyttäviä ratkaisuita, myös poikkeavien tilanteiden ratkaisemiseksi. Lisäksi tavoitteena on kenttäoppaan kautta taata asiakkaalle

mahdollisuus yhdenmukaiseen ja laatuvertailun kestävään asiakaspalveluun, joka on myös lupahallintostrategiassa nostettu tärkeäksi arvoksi.

Työn lisätavoitteena on pohtia poliisin lupavalvonnan nykytilannetta ja lähitulevaisuuden näkymiä valtakunnallinen näkökulma huomioiden. Aiemmin tehtyjen selvitysten ja lupahallintoa koskevien strategioiden liittäminen opinnäytteeseen, sekä niiden arviointi on ensiarvoisen tärkeää lupavalvonnan tulevaisuuden, että yksittäisten osa-alueiden kuten ase-elinkeinotarkastukseen liittyvien käytännön toimenpiteiden kehittämisen kannalta. On voitava todeta missä määrin lupavalvontaan liittyvää strategista työtä on aiemmin tehty ja mitä tulevaisuudessa aiotaan tehdä. Opinnäytetyössä tutkimusongelmaa empiirisen toiminnantutkimuksen mielessä ei ole, vaan ”ongelmana” on itse produkti, kenttäoppaan luominen tukemaan ase-elinkeinotarkastuksen suorittamista.

1.5 Työn rajaus

Tällä hetkellä ammattikorkeakoululaisten saatavilla olevat oppaat painottavat erityisesti tutkimuksen tärkeyttä opinnäytetyössä ja ohjaavat tutkimuksellisen opinnäytetyön tekemiseen. Toiminnallisuus opinnäytetöissä kiehtoo opiskelijoita ja he ovat kokeneet saavansa sen avulla välineitä teorian ja käytännön yhdistämiseen. Tutkimuksia selvityksiä ja kartoituksia tarvitaan siinä missä toiminnallisia opinnäytetöitäkin: tavoite ja tilanne ohjaavat opinnäytetyömuodon valintaa. Opinnäytetyöt eivät voi olla ammattikorkeakoulussa enää ainoastaan tutkimuksia, vaan niiden rinnalla olisi hyvä tehdä myös toiminnallisia opinnäytetöitä ja yhä useammin jotakin siltä väliltä. (Vilka & Airaksinen 2004, 5-6.)

Projektityön ja toiminnallisen opinnäytetyön käsitteitä on joskus vaikea erottaa toisistaan. Projektin kesto on etukäteen määritelty aloitus- ja päättymispäivillä. Projektityö perustuu toimeksiantoon, jossa määritellään tarkasti projektin tavoite eli se mihin konkreettiseen ongelmaan haetaan ratkaisua. Tavoitteena on tuottaa toimeksiantajalle ratkaisu asetettuun toimeksiantoon. Toiminnallinen opinnäytetyö perustuu myös työelämälähtöiseen toimeksiantoon. Siinä tuotetaan tuotos tai tuloksia sekä kehittämissuhteita. Toiminnallisella opinnäytetyöllä on myös usein toimeksiantaja. Lisäksi opinnäytetyön tulee täyttää opinnäytetyölle asetetut kriteerit ja se on osoitus opiskelijan asiantuntijuudesta ja korkeakoulutasoisesta osaamisesta.

Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä. Se voi olla alasta riippuen esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje, ohjeistus tai opastus. Toteutustapana voi olla kohderyhmän mukaan esimerkiksi kirja, kansio, vihko tai opas. Tärkeää on, että ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Ammattikorkeakoulussa annetun koulutuksen tavoitteena on, että opiskelija valmistuttuaan toimii alansa asiantuntijatehtävissä ja sekä tietää että taitaa siihen liittyvät kehittämisen ja tutkimuksen perusteet. Opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettu ja riittävällä tasolla alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Tavoitteena on ohjata ammatillisuuden ja ammatillisten teorioiden

yhdistämiseen, tutkimukselliseen asenteeseen työskentelyssä ja opinnäytetyön kirjoittamisessa sekä pitkäjänteisen ja järjestelmällisen opinnäyteprosessin läpiviemiseen. (Vilka & Airaksinen 2004, 9-10.)

Raporttiin liittyvä produkti on poliisin lupavalvonnan käyttöön tarkoitettu ase-elinkeino tarkastuksen kenttäopas. Raportin laatija on valmistellut ja toteuttanut kenttäoppaan ja vastaa käsikirjan teknisestä toteutuksesta ja osaltaan käyttöön otosta. Opinnäyte on rajattu koskemaan asealan elinkeinovalvontaa, keskittyen ase-elinkeino tarkastukseen. Opinnäytetyössä käsitellään lisäksi elinkeino tarkastukseen ja siihen liittyvään lainsäädäntöön läheisesti kuuluvista tarkastustyypeistä asekeräilijöiden, aseyhteisöiden ja yksityishenkilöiden tarkastusten erityispiirteitä. Kun opas on otettu käyttöön, on sitä mahdollisuus kehittää jatkossa halutulla tavalla.

Raportissa viitekehystä käsitellään opinnäytteen rajauksen mukaisesti asealan elinkeino tarkastuksen näkökulmasta. Aihe on rajattu käsitteistön ja lainsäädännön kuvaamiseen keskeisiltä osin. Lähtökohtaisesti lainsäädännön ase-elinkeino koskevat keskeiset muutokset esitellään kaavion muodossa opinnäytteen liiteosassa. Viime vuosina tehdyillä ja tulevaisuudessa voimaan tulevilla säädösten uudistuksilla on siinä määrin vaikutusta, myös lupavalvonnan tehtäväkenttään, että aiheen läpikäymiselle tulisi varata täysin oma aikansa ja fooruminsa.

2 ASE-ELINKEINOTARKASTUS

2.1 Lapin poliisilaitoksen lupavalvonta

Vuoden 2014 aikana Lapin poliisilaitokselle perustettiin lupavalvontayksikkö lupapalvelulinjan yhteyteen. Lupavalvontayksikkö jaettiin alueellisesti kahteen ryhmään. Aiemminkin Lapissa on tehty lupavalvontaan kuuluvia tehtäviä, esimerkiksi ajo-oikeusasioiden käsittelyä, luvan haltijoiden soveltuvuus seurantaa ja sen johdosta tehtäviä toimenpiteitä, ase- ja yksityisen turvallisuusalan elinkeinovalvontaa sekä asetarkastustoimintaa. Lapin lupavalvonnan osalta suurin muutos tapahtui Lapin poliisilaitoksen ja Peräpohjolan poliisilaitoksen yhdistyttyä Lapin poliisilaitokseksi 2014. Tällöin lupavalvonnalliset tehtävät keskitettiin pääosin lupavalvontayksikölle kuuluvaksi. 1.10.2017 alkaen lupapalvelulinja muuttui lupasektoriksi poliisipalvelulinjan yhteyteen, ns. yhden apulaispoliisipäällikön mallin mukaiseen organisaatioon kuuluvaksi.

2.2 Asealan valvonta

Asealan valvonta on käsitteenä laaja ja sitä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Merkittävä osa asealan valvonnasta kohdistuu ampuma-aseen hallussapitoluvan haltijaan tai lupaa hakevaan henkilöön. Yhtenä osana luvan haltijaan kohdistuvaa valvontaa on toistuvien rikkeiden seuranta ja peruutusharkinta. Valvonta voi olla myös lupaan, esimerkiksi säädösmuutoksen vuoksi kohdistettavaa seurantaa. Asealan valvontaan liittyvät myös ampuma-aseen vientiluvat, kaupalliset tuonti-, siirto- ja kauttakuljetusluvut sekä kaupalliset ennakkosuostumukset. Asekeräilijöiden valvonta- ja lupatehtävät,

yhteisöluvat, ampumaratoihin sekä prekursoreihin eli lähtöaineisiin liittyvät lupatehtävät voidaan lukea myös osaksi asealan valvontaa. Lisäksi valvontaa kohdistetaan itse ampuma-aseisiin ja patruunoihin. Valvontaan liittyy tärkeänä osana asealan elinkeinoluvat sekä aseelinkeinonharjoittajiin kohdistuva tarkastustoiminta. Asealan valvonnan kokonaisuudesta on löydettävissä runsaasti säädösten lähdekirjallisuutta, ohjeita, kehittämisraportteja ja eri yhteyksiin liittyviä artikkeleita. Tässä opinnäytteessä keskeiset käsitteet ovat aseelinkeinotarkastus sekä siihen kiinteästi liittyvät asekeräilijöihin, aseyhteisöihin ja yksityishenkilöihin kohdistuvat tarkastustyyppit. Asealan elinkeinotarkastukseen liittyvä keskeisin lainsäädäntö on saatavilla, mutta tarkentavaa ohjeistusta ei juuri ole. Aseelinkeinotarkastuksen yksityiskohtaiseen määrittelyyn liittyy tulkinnallisuuksia ja ristiriitaisuuksia, joten tarkastustoimintaa pyritään käsittelemään yleisesti hyväksyttävällä tasolla. Lupavalvonta on muutosprosessissa, mutta tässä vaiheessa kehityksen suunta ei ole vielä tarkasti ennustettavissa, joten kehitysnäkymiä kuvataan vain keskeisiltä osin pohdinnan yhteydessä.

2.3 Taustalla vaikuttavat organisaatiot

2.3.1 Poliisihallitus

Ymmärtääkseen ase-elinkeinotarkastuksen olemusta on tunnettava taustalla vaikuttava organisaatio ja siihen liittyvät asealan tehtävien jaot. Poliisihallituksen poliisitoimintayksikössä on liikenneturvallisuuden vastuualue, lupahallinnon vastuualue, valvonta- sekä hälytystoiminnan vastuualue sekä yhteisten toimintojen vastuualue. Lupahallinnon vastuualueen eräs keskeisimmistä tehtävistä on paikallispoliisin lupahallinnon suunnittelu, johtaminen ja kehittäminen ampuma-aseiden hallinnollisen valvonnan osalta yhteistyössä Poliisihallituksen valtakunnallisten erillistoimintojen kanssa.

Valtakunnalliseen erillistoimintoon kuuluvan asehallinnon esimiehenä on asehallintopäällikkö, esimiehenään poliisitoimintayksikön päällikkö. Asehallinnossa on asehallinnon ryhmä ja asetekniikan ryhmä.

Asehallinnon ryhmän keskeiset tehtävät ovat

- asealan elinkeinoluvat
- vientiluvat, kaupalliset tuonti-, siirto- ja kauttakuljetusluvat
- kaupalliset ennakkosuostumukset
- asekeräilijäksi hyväksyminen sekä erityisen vaarallisten aseiden hankkimisluvat
- valtiovieraiden turvahenkilöstön aseluvat
- ampuma-aselakiin ja järjestyslaissa säädettyihin vaarallisiin esineisiin liittyvät ohjaustehtävät
- prekursoreihin, lähtöaineisiin liittyvät lupatehtävät
- ampumarataluvat
- ampuma-aselainsäädännössä tarkoitettut valtioasiamiestehtävät

Asetekniikan ryhmän keskeiset tehtävät ovat

- ampuma-aseiden ja patruunoiden tarkastaminen
- tarkastusoikeuksien antaminen patruunatehtaille ja tarkastusten valvonta
- valtiolle tuomittujen ja luovutettujen aseiden käsittely ja hävittäminen
- poliisiin toimeenpanemat asehuutokaupat
- poliisiin virka-aseiden huolto
- kansainvälinen C.I.P (Commission Internationale Permanente) yhteistyö (Poliisihallitus 2015b, 1-2.)

2.3.2 Poliisin lupavalvonta

Poliisin lupahallintostrategia 2017-2021 mukaan lupavalvonnalla tarkoitetaan myönnetyn luvan voimassaolon edellytysten seuranta ja seurannan johdosta tehtäviä toimenpiteitä.

Lupavalvonnan tehtäviä ovat muun muassa

- ajo-oikeusasioiden käsittely
- ampuma-aselain mukaiset luvat ja hyväksynät
- luvanhaltijoiden soveltuvuusseuranta ja sen johdosta tehtävät toimenpiteet
- ase- ja yksityisen turvallisuusalan valvonta
- asetarkastukset
- asekeräilijöiden ja aseyhteisöjen säilytystiloihin kohdistuvat tarkastukset
- alkoholilausunnot ja alkoholivalvonta yhdessä Aluehallintoviraston (Avi) kanssa
- sisäinen ja ulkoinen koulutustoiminta (esim. henkilöstön koulutus ja ampuma-asekouluttajakoulutus)
- viranomais- ja sidosryhmäyhteistyö (esim. Avi, pelastuslaitos, yleisötilaisuuksia järjestävät tahot)

Poliisi ratkaisee myös yleisötilaisuuden järjestämiseen, ilotulituksiin, teiden sulkemiseen rallikilpailun vuoksi liittyviä asioita, sekä moniin muihin yksittäisiin kysymyksiin liittyviä lupa- tai ilmoitusasioita. Lupahallinto toteuttaa näitä tehtäviä sekä lupaharkinnalla, että lupavalvonnalla. Lupavalvonnallisten tehtävien kohdalla on poliisilaitoskohtaisia eroavaisuuksia ja painotuksia. Eroavaisuudet johtuvat mm. poliisilaitoksen koosta ja yhden apulaispoliisipäällikön mallin mukaisesta tavoiteorganisaatioon siirtymisen toteutumisesta.

2.4 Asealan elinkeinonharjoittajien tarkastustoimintaa koskeva suunnitelma

Poliisihallituksen asealan elinkeinonharjoittajien tarkastustoimintaa vuonna 2011 koskevan suunnitelman (2020/2010/3461) mukaan asehallinnon vastuualueella ase-elinkeinon harjoittajien valvontatoiminnosta vastaavat toimenkuviansa perusteella tehtävään määrätty virkamiehet osallistuvat vuosittaiseen tarkastustoimintaan, keskeisenä tarkoituksenaan poliisilaitosten suorittaman vuosittaisen tarkastustoiminnan tehostaminen, tukeminen ja ohjaaminen. Poliisilaitokset vastaavat itse tarkastuksen suorittamisesta siten kuin ampuma-asealassa säädetään. Poliisihallituksen asehallinnon tehtävänä on tarkastusten käytäntöjen koordinoiminen ja yhdenmukaistaminen sekä erityistä asiantuntemusta vaativien

kysymysten arviointi, neuvonta ja tarvittaessa ratkaiseminen. Suunnitelman mukaisesti keskitytään tarkastusten kannalta tärkeimpiin ongelma-kohtiin. Tarkastuksissa keskitytään ase-elinkeinonharjoittajan asekirjanpidon oikeellisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään pitkään toimineiden aseliikkeiden säilytystilojen tason parantamiseen, koska niiden hyväksymisestä on saattanut kulua jopa vuosikymmeniä. Tarkastuksissa kiinnitetään huomiota myös ase-elinkeinonharjoittajien toiminnan laajuuteen.

Suunnitelman mukaan asehallinto jatkaa poliisilaitosten tarkastustoiminnan yhtenäistämistä ja laadullista kehittämistä vuoden 2011 aikana. Tarkastustoiminnan yhtenäistämisen ja kehittämisen jatkotoimet vuoden 2011 jälkeen eivät ole tiedossa, mutta Lapin poliisilaitoksen valvontakohteiden tarkastushistorian perusteella on todettava, ettei asehallinto ole ollut enää säännöllisesti tarkastuksilla mukana.

2.5 Keskeisimmät säädökset

Ampuma-aseasioita sääntelee erityisesti ampuma-aselaki (1/1998), josta käytetään myöhemmin lyhennettä AAsel ja sitä tarkentava ampuma-aseasetus (145/1998), josta käytetään lyhennettä AAA.

AAsel 20 §:n mukaan Poliisihallitus antaa ja peruuttaa luvan asealan elinkeinon harjoittamiseen. Ampuma-aselain 1.12.2015 tapahtuneen muutoksen jälkeen asealan elinkeinolupa voidaan antaa

- 1) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kaupan harjoittamiseen ja säilyttämiseen kaupallisessa tarkoituksessa;
- 2) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valmistamiseen kaupallisessa tarkoituksessa;
- 3) ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaamiseen ja muuntamiseen kaupallisessa tarkoituksessa

AAsel 116 §:n mukaan asealan elinkeinonharjoittajan ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten säilytystilojen tulee olla rakenteellisesti turvalliset. Tämän varmistamiseksi poliisin on tarkastettava säilytystilat. Tarkastus on uusittava, jos säilytystiloissa tapahtuu muutoksia. Lisäksi poliisin on vähintään kerran vuodessa tarkastettava alueellaan toimivien ase-elinkeinonharjoittajien 25 §:n 1 momentin nojalla pitämät tiedostot sekä kirjanpito, varastot ja säilytystilat. Poliisilla on oikeus tarkastusta suorittaessaan saada nähtäväkseen ase-elinkeinonharjoittajan kirjanpito sekä päästä tiloihin, joissa edellä tarkoitettuja esineitä säilytetään. Poliisin on laadittava suorittamista tarkastuksista pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan.

AAsel 25 §:n mukaan ase-elinkeinonharjoittajan on pidettävä tiedostoa ampuma-aseista, aseiden osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista. Tiedostoon on merkittävä myös esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan, sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä tiedoston pitämisestä, sekä säädetään tarkemmin tiedoston esittämisestä ja

luovuttamisesta. Ase-elinkeinonharjoittajan on vaadittaessa esitettävä tiedosto poliisille sekä luovutettava se lupaviranomaiselle, kun asealan elinkeino raukeaa tai jos se peruutetaan. Tiedosto on säilytettävä vähintään kaksikymmentä vuotta siihen viimeksi tehdyn merkinnän jälkeen. Tiedosto on hävitettävä sen jälkeen, kun viimeisen merkinnän tekemisestä on kulunut 50 vuotta.

AAseL 116 §:n mukaan keräilykokoelmaan kuuluvien ampuma-aseiden ja aseiden osien säilytystilojen tulee olla rakenteellisesti turvalliset. Tämän varmistamiseksi poliisin on ennen luvan antamista ensimmäisen keräilykokoelmaan kuuluvan ampuma-aseen tai aseiden osan hankkimiseen tarkastettava säilytystilat. Tarkastus on uusittava, jos säilytystiloissa tapahtuu muutoksia. Poliisi voi myös tarvittaessa tarkastaa asekeräilijän 59 a §:n 1 momentin ja 60 §:n 1 momentin nojalla pitämän tiedoston. (12.6.2015/764)

AAseL 59 a §:n 1 momentin mukaan Poliisihallitus voi hakemuksesta oikeuttaa asekeräilijän pitämään hallussapitoluvan hakemisen sijasta tiedostoa hankkimistaan, valmistamistaan tai muuntamistaan ampuma-aseista siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Tiedostoa pitävän asekeräilijän on 60 päivän kuluessa ampuma-aseen hankkimisesta, valmistamisesta tai muuntamisesta palautettava hankkimislupa tai yksityinen valmistamislupa luvan antaneelle viranomaiselle.

AAseL 60 §:n 1 momentin mukaan asekeräilijän tulee pitää tiedostoa hankkimistaan ja hallussa pitämistään aseiden osista siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään tai hankkia aseiden osien hankkimiseen ja hallussapitoon oikeuttava lupa. Tiedostoa ei kuitenkaan tarvitse pitää tai lupaa hankkia, jos asekeräilijällä on oikeus 19 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista vastaavista aseiden osista kootun ampuma-aseen hallussapitoon. Asekeräilijän on, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään, vaadittaessa esitettävä tiedosto poliisille sekä luovutettava se, kun hänelle annettu hyväksyntä raukeaa tai jos se peruutetaan.

AAA 54 §:n mukaan asekeräilijän on merkittävä AAseL 59 a ja 60 §:n nojalla pitämäänsä ampuma-aseita ja aseiden osia koskevaan tiedostoon: (7.2.2002/101)

1) hallussa pidettyjen aseiden osien lukumäärä, laji, piipun tai putken kaliiperi sekä tiedossa oleva valmistus- tai täydennysmerkintä, tehtaan merkki, malli tai mallinumero, sarjanumero ja erityistuntemerkit; (26.5.2011/572)

1 a) hallussa pidettyjen ampuma-aseiden lukumäärä, tyyppi, toimintatapa, kaliiperi sekä tiedossa oleva valmistus- tai täydennysmerkintä, tehtaan merkki, malli tai mallinumero, sarjanumero ja erityistuntemerkit; (26.5.2011/572)

1 b) hallussa pidettyjen tehokkaiden ilma-aseiden lukumäärä, piipun pienin sisähalkaisija, tiedossa oleva tehtaan merkki, malli tai mallinumero, sarja- tai tunnistenumero ja erityistuntemerkit; (5.11.2015/1305)

2) luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi;

3) hankkimis- ja luovutusaika;

4) luovuttajan ja luovutuksensaajan oikeutta pitää hallussa ampuma-aseita, aseiden osia tai asealan elinkeinolupaa koskevat tiedot. (7.2.2002/101)

Asekeräilijä voi pitää 1 momentissa tarkoitettua tiedostoa merkitsemällä tiedot erilliseen kirjaan tai automaattisen tietojenkäsittelyn avulla laadittuun tiedostoon. Jos tiedot on merkitty automaattisen tietojenkäsittelyn avulla laadittuun tiedostoon, tiedosto on esitettävä poliisin

vaatimuksesta paperitulosteena sekä luovutettava hyväksynnän antaneelle viranomaiselle paperitulosteena, kun hyväksyntä raukeaa tai jos se peruutetaan.

AAsEL 19 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan luvanvaraista ei ole sellaisten aseiden osien hankkiminen ja hallussapito, joiden hankkijalla tai hallussapitajällä on oikeus kyseisiä aseiden osia vastaavista aseiden osista kootun ampuma-aseiden hallussapitoon. Asetuksella säädetään, mitä aseiden osia pidetään 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla vastaavina aseiden osina:

AAA 9 §:n mukaan aseiden osaa pidetään AAsEL (1/1998) 19 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla vastaavana aseiden osana, jollei aseiden tyyppi, toimintatapa tai kaliiperi muutu, kun aseiden osa korvataan tällaisella aseiden osalla. Aseiden osaa ei kuitenkaan pidetä vastaavana aseiden osana, jos muusta aseesta kuin taskuaseesta tulee osan vaihdon seurauksena taskuase.

2.6 Yleistä valvonnan suorittamisesta

Asealan elinkeinon tarkastus voidaan toiminnallisesti jakaa kolmeen eri tyyppiin

- ennakollinen valvonta (tarkastuksen valmistelu)
- toimipaikassa ja säilytystiloissa suoritettavat tarkastustoimenpiteet
- jälkikäteinen valvonta (tarkastuksen jälkeiset toimenpiteet)

Asealan elinkeinoluvan vastuuhenkilön ja aseenkäsittelyluvan haltijoiden rehellisyyteen ja luotettavuuteen, sekä luvanhaltijan taloudelliseen tilanteeseen liittyvien seikkojen selvittäminen tulee suorittaa ensisijaisesti vuosittain tehtävän toimitilan ja säilytystilojen tarkastuksen yhteydessä. Tarkastus voidaan tarvittaessa ulottaa koskemaan myös muita yksittäisiä asioita. Tarkastuksessa voidaan hyödyntää aikaisempia tarkastuspöytäkirjoja. Tarkastuksessa havaitut puutteellisuudet on kirjattava tarkastuspöytäkirjaan ja liikkeelle on asetettava selkeä määräaika, johon mennessä puutteellisuus on korjattava tai se on poistettu. Luvanhaltijan tulee toimittaa tarvittava selvitys poliisilaitokselle, joka harkitsee tapauskohtaisesti, onko syytä suorittaa uusintatarkastus puutteiden poistamisen todentamiseksi. Erityisesti, jos tarkastuksessa havaitut puutteellisuudet ovat merkittäviä, on niiden korjaaminen taikka poistaminen tarkastettava uusintatarkastuksella. Tarkastuksesta laadittu pöytäkirja kirjataan Luhti- asetietojärjestelmään. Tapauksen vakavuudesta ja luonteesta riippuen, poliisilaitoksen on hyvä olla puutteista ja muutostarpeista yhteydessä asealan elinkeinoluvan lupaviranomaiseen eli Poliisihallituksen asehallintoon. Tarkastuksessa on otettava huomioon se, että useimpien tässä ohjeessa mainittujen asealan elinkeinoluvalle toimintaan asetettujen velvollisuuksien laiminlyönnit ovat kriminalisoitu ampuma-aseain 103 §:n ampuma-aserikkomuksena ja rikoslain 41 luvun tarkoittamana aserikoksena, mutta tapauksiin voi liittyä myös muita sanktioituja tekoja, kuten räjähdeterikos. (Poliisihallitus 2015b, 3.)

Asealan elinkeinonharjoittajiin kohdistettavaa valvontaa tarkasteltaessa on huomioitava, että säilytystilatarkastus on yksi osa valvontaa. Sama koskee soveltuvin osin myös muita tarkastustyyppisiä (asekeräilijät, yhteisöt, yksityishenkilöt). Asealan elinkeinonharjoittajien kohdalla, säilytysturvallisuuden varmistamisen lisäksi, tarvittavien lupien sekä yrityksen ja yrityksen vastuuhenkilöiden toiminnan asianmukaisuuden varmistaminen on yhtä tärkeää.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantuminen voi liikkeeseen suoritettavan murron lisäksi toteutua myös yrityksen vastuuhenkilöiden oman toiminnan kautta.

2.7 Tarkastuksen valmistelu

Asealan elinkeinonharjoittajan tarkastus suoritetaan toimipaikkaan ja säilytystiloihin kolmessa tilanteessa

- uuden elinkeinonharjoittajan toimipaikka ja säilytystilat
- elinkeinonharjoittajan osoitteen taikka toimitiloissa tai säilytystiloissa tapahtuvan muutoksen johdosta
- vuosittainen tarkastus

Asealan elinkeinon valvontaa suoritetaan AAseL 116 §:n mukaan uuden aloittavan eli asealana elinkeinilupaa hakevan toimijan ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten säilytystilat tarkastamalla. Jo olemassa olevan elinkeinoluvan osalta tarkastus on suoritettava, jos asealan elinkeinonharjoittaja vaihtaa esimerkiksi osoitetta, taikka muuten muuttaa kiinteistössä toimintaa siten, että säilytystiloissa tapahtuu muutoksia. Molemmissa edellä mainituissa tilanteissa poliisin suorittama ennakkollinen valvonta on hyvin keskeistä. Lisäksi poliisin on vähintään kerran vuodessa tarkastettava alueellaan toimivien elinkeinonharjoittajien AAseL 25 §:n 1 momentin nojalla pitämät tiedostot sekä kirjanpito, varastot ja säilytystilat. Ennen käytännön tarkastuskäyntiä tehdään ennakkolliset rekisteri- ja asiakirjatarkistukset mm. kaupparekisteristä ja poliisirekistereistä. (Poliisihallitus 2015b, 3-4.)

2.8 Tarkastus

Tarkastuksen aluksi selvitetään ennakkotarkastuksessa mahdollisesti ilmenneet puutteet ja epäselvyydet, sekä käydään muun muassa seuraavat seikat asealan elinkeinonharjoittajan kanssa läpi

- vastuuhenkilön palveluksessa oleminen (AAseL 26 §)
- aseenkäsittelyluvan haltijat (AAseL 27 §)
- ampuma-aseiden ja patruunoiden säilytys (AAseL 105 §, 106 § ja 116 §)

Finanssialan Keskusliiton julkaisemassa toimialaluettelossa ja rakenteellisessa murtosuojaohjeessa kolme, jota Poliisihallitus käyttää turvallisuusstandardinaan, on huomioitu säilytettävän omaisuuden varkauden todennäköisyys. Nämä ohjeet antavat vähimmäisvaatimukset myös murtohälytysjärjestelmälle ja hälytysvartiointille. Jos varkauden suorat ja epäsuorat vaikutukset liiketoiminnalle ovat huomattavia, tulee valita korkeampi riskiluokka. Mikäli kohteessa säilytetään riskiluokaltaan poikkeavaa ja varkaudelle alttiimpaa omaisuutta, on murtosuojaus sekä murtohälytysjärjestelmä ja palvelut suunniteltava korkeamman luokituksen mukaisesti. (Poliisihallitus 2015b, 7.)

Lain vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (3.6.2005/390) 65 §:n mukaan räjähteiden kauppa (ampumatarvikkeet) harjoittavan liikkeen palveluksessa tulee olla räjähteiden kaupasta ja varastoinnista vastaava hoitaja, joka riittävästi tuntee räjähteiden ominaisuudet sekä niiden kauppa ja varastointia koskevat

säännökset ja määräykset, sekä jolla on riittävät valtuudet ja käytännön mahdollisuudet tehtäviensä hoitamiseen liikkeessä. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) toteaa kokeen perusteella vastaavan hoitajan pätevyyden. Hyväksytystä kokeesta annetaan määrääjän voimassa oleva todistus, johon on merkittävä millaisten tuotteiden kaupan hoitajana kokeen hyväksytysti suorittanut saa toimia. Tarkastuksessa on todettava, että yrityksen palveluksessa on henkilö, jolla on voimassa oleva vastaavan hoitajan todistus. Vastaava henkilö voi olla muukin kuin ampuma-aselain mukainen vastaava hoitaja.

Valtioneuvoston asetuksessa räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta (819/2015) säädetään tarkemmin räjähdekaupan vastuuhenkilön tehtävistä, pätevyysvaatimuksista ja pätevyyden osoittamisesta. 49 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee huolehtia siitä, että kemikaaliturvallisuuslain 65 §:ssä tarkoitettulla räjähdekaupan vastuuhenkilöllä on riittävät valtuudet ja käytännön mahdollisuudet tehtäviensä hoitamiseen liikkeessä.

Jos varastointia on muualla kuin myymälävarastossa eli ns. takahuoneen varastossa, varastointi edellyttää Tukes:n myöntämää kaupan varastointilupaa. Valtioneuvoston asetus räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta (819/2015) käsittelee räjähdekaupan varastointia:

44 §

Varastoitavat enimmäismäärät

Myymälätilassa tai muussa vastaavassa tilassa, johon asiakkailta on pääsy, saa varastoida yhteensä enintään 200 000 kappaletta ampuma-aseiden, luokan P1 pyroteknisiin tuotteisiin kuuluvien työkalujen tai lähetyspistoolien patruunaa ja niiden sytytysnalleja, 10 kg ruutia, josta kuitenkin enintään 3 kg vaarallisuusluokan 1.1 ruutia (mustaruuti ja huokoisruudit), sekä yhteensä enintään 50 kg luokkien F2 ja F3 ilotulitteita, luokkien T1, T2, P1 ja P2 pyroteknisiä tuotteita ja pelastautumisvälineissä käytettäviä pyroteknisiä tuotteita. Edellisten määrien lisäksi myymälätilassa saa varastoida enintään 50 kg luokan F1 ilotulitteita. Myymäläkiinteistössä muualla kuin myymälätilassa tai muissa rakennuksissa kuin myymälärakennuksessa sijaitsevassa varastossa saa varastoida varastosuojaa kohti samanaikaisesti enintään 1 momentissa mainitut määrät kaksinkertaisina.

48 §

Lupaa edellyttävä varastointi

Muiden kuin kemikaaliturvallisuuslain 63 ja 64 a §:ssä tarkoitettujen räjähteiden varastointiin kaupan yhteydessä sovelletaan räjähteiden pysyvää varastointia koskevia 17—20 §:n säännöksiä. Tällaista varastointia koskevan lupahakemuksen kuuluttamiseen ja siitä tiedottamiseen ei kuitenkaan sovelleta kemikaaliturvallisuuslain 12 a lukua. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto tarkastaa 1 momentissa tarkoitettujen räjähteiden varastot 32 §:ssä tarkoitettun tarkastussuunnitelman ja –ohjelman mukaisesti.

Lain vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta eli ns. kemikaaliturvallisuuslain (3.6.2005/390) 63 §:n mukaan yksityiseen kulutukseen hyväksytyjen ilotulitteiden ja vähäistä vaaraa

aiheuttavien muiden pyroteknisten tuotteiden varastoinnista kaupan yhteydessä on lupahakemuksen sijasta tehtävä ilmoitus pelastusviranomaiselle ennen varastoinnin aloittamista. 64 a §:n mukaan ampuma-aseiden patruunoita, sytytysnalleja ja ruutia saa varastoida myymälässä ilman 58 §:ssä säädettyä lupaa, jos toiminnanharjoittajalla on ampuma-aselain mukainen lupa ampuma-aseiden ja patruunoiden kauppaan. Kemikaaliturvallisuuslain 58 §:n mukaan räjähteiden valmistusta ja varastointia saa harjoittaa vain Turvallisuus- ja kemikaaliviraston luvalla. Toiminnanharjoittajan tulee hakea 1 momentissa tarkoitettua lupaa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta.

Valtioneuvoston asetus räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (1101/2015) on tullut voimaan 1.9.2015. Asetuksen 23 §, 24 § ja 25 § käsittelevät varastointia myymälätilassa, varastokaapin rakennevaatimuksia ja varastointia erillisessä varastossa.

Asetuksen 23 §:n mukaan myyntipaikat kassoineen ja myymälässä olevat varastot on erotettava omaksi kokonaisuudekseen siten, etteivät ne onnettomuustilanteessa vaikeuta myymälästä poistumista. Myymälähuoneessa räjähteet on varastoitava erillisissä kaapeissa siten, ettei yleisö pääse niihin käsiksi. Pyroteknisiä tuotteita sisältävässä kaapissa ei saa olla muita räjähteitä. Patruunoita, patruunoiden sytytysnalleja ja ruutia saa varastoida keskenään samassa kaapissa. Kaappi on varustettava käyttölukon lisäksi lujarakenteisella lukolla, jolla kaappi lukitaan myymälän sulkemisen jälkeen. Asetuksen 24 § määrittää varastokaapin rakennevaatimukset. Asetuksen mukaan kaupan myymälätilassa olevan varastokaapin katsotaan täyttävän tässä asetuksessa säädetyt rakennevaatimukset, jos se on standardin SFS 4399 mukainen. 25 § käsittelee varastointia erillisessä varastossa. Kiinteistössä muualla kuin myymälätilassa oleva varasto on rakennettava omaksi palotekniseksi osastokseen. Varastosuojien ovet on käytön ulkopuolella pidettävä lukittuina ja ne on lukittava ovesa olevan lukon lisäksi lujarakenteisella lukolla. Ruutivarasto on sijoitettava siten, että sen alapuolisissa tiloissa ei oleskele ihmisiä ja etäisyys asuin- tai majoituskäytössä olevaan huoneistoon on vähintään 5 metriä. Ruuti ja pyrotekniset tuotteet on varastoitava omissa varastokaapeissa, jos samassa varastossa varastoidaan muita räjähteitä. Varastossa ei räjähteiden lisäksi saa varastoida muita tavaroita kuin kaupan pidettäviä ampuma-aseita ja niiden osia. Ampuma-aseiden patruunat saavat olla myyntipakkauksissaan varastossa olevilla hyllyillä.

Tiedostojen tarkastus (AAseL 116 §). Poliisin on vähintään kerran vuodessa tarkastettava alueellaan toimivien ase-elinkeinonharjoittajien 25 §:n 1 momentin nojalla pitämät tiedostot sekä kirjanpito. Ampuma-aselain mukaan poliisilla on oikeus tarkastusta suorittaessaan saada nähtäväkseen ase-elinkeinonharjoittajan kirjanpito sekä päästä tiloihin, joissa edellä tarkoitettuja esineitä säilytetään. Tarkastettavat tiedostot voivat olla kirjallisia taikka tietokoneella olevia.

Tiedostossa olevien tarkkojen tietojen sisältö on määritelty ampuma-aseasetuksessa seuraavasti:

AAA 12 § (5.11.2015/1305)

Kaupan harjoittamiseen tai säilyttämiseen oikeutetun ase-elinkeinonharjoittajan velvollisuus pitää tiedostoa.

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten kaupan harjoittamiseen tai säilyttämiseen oikeutetun ase-elinkeinonharjoittajan pitämään tiedostoon merkitään:

- 1) hankittujen, säilytettävien ja luovutettujen ampuma-aseiden lukumäärä, tyyppi, toimintatapa ja kaliiperi, aseessa oleva valmistus- tai täydennysmerkintä sekä tiedossa oleva tehtaan merkki, malli tai mallinumero sekä sarja- tai tunnistenumero;*
- 2) hankittujen, säilytettävien ja luovutettujen tehokkaiden ilma-aseiden lukumäärä, piipun pienin sisähalkaisija sekä tiedossa oleva tehtaan merkki, malli tai mallinumero sekä sarja- tai tunnistenumero;*
- 3) hankittujen, säilytettävien ja luovutettujen aseiden osien lukumäärä, laji, piipun tai putken kaliiperi, aseiden osassa oleva valmistus- tai täydennysmerkintä sekä tiedossa oleva tehtaan merkki, malli tai mallinumero ja sarjanumero;*
- 4) hankittujen, säilytettävien ja luovutettujen patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten määrä, laji ja kaliiperi;*
- 5) hankittujen, säilytettävien ja luovutettujen kaasusumuttimien lukumäärä, laji ja pitoisuus;*
- 6) luovuttajan ja luovutuksensaajan sekä säilytettävän aseiden hallussapitoluvan haltijan ja säilytykseen antajan nimi;*
- 7) hankkimis-, säilytettäväksi ottamis- ja luovutusaika;*
- 8) luovuttajan ja luovutuksensaajan oikeutta pitää hallussa ampuma-asetta, aseiden osia, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia tai asealan elinkeinolupaa koskevat tiedot.*

AAA 13 §

Valmistamiseen oikeutetun ase-elinkeinonharjoittajan velvollisuus pitää tiedostoa.

Ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden tai erityisen vaarallisten ammusten valmistamiseen oikeutetun ase-elinkeinonharjoittajan pitämään tiedostoon merkitään: (26.5.2011/572)

- 1) valmistettujen ampuma-aseiden lukumäärä, tyyppi, toimintatapa, kaliiperi, aseessa oleva valmistusmerkintä, tehtaan merkki ja malli tai mallinumero sekä sarja- tai tunnistenumero; (26.5.2011/572)*
- 1 a) valmistettujen tehokkaiden ilma-aseiden lukumäärä, piipun pienin sisähalkaisija, tiedossa oleva tehtaan merkki ja malli tai mallinumero sekä sarja- tai tunnistenumero; (5.11.2015/1305)*
- 2) valmistettujen aseiden osien lukumäärä, laji, piipun tai putken kaliiperi, aseiden osassa oleva valmistusmerkintä, tehtaan merkki, malli tai mallinumero sekä tiedossa oleva sarjanumero; (26.5.2011/572)*
- 3) valmistettujen patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten määrä, laji ja kaliiperi;*
- 4) valmistettujen kaasusumuttimien lukumäärä, laji ja pitoisuus;*
- 5) luovutuksensaajan nimi;*
- 6) luovutusaika;*
- 7) luovutuksensaajan asealan elinkeinolupaa koskevat tiedot.*

AAA 14 §

Korjaamiseen tai muuntamisen oikeutetun ase-elinkeinonharjoittajan velvollisuus pitää tiedostoa.

Ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaamiseen ja muuntamiseen oikeutetun ase-elinkeinonharjoittajan pitämään tiedostoon merkitään: (26.5.2011/572)

- 1) korjattavien tai muunnettavien ampuma-aseiden lukumäärä, tyyppi, toimintatapa ja kaliiperi, aseessa oleva valmistus- tai täydennysmerkintä sekä tiedossa oleva tehtaan merkki, malli tai mallinumero sekä sarja- tai tunnistenumero; (26.5.2011/572)
- 1 a) korjattavien tehokkaiden ilma-aseiden lukumäärä, piipun pienin sisähalkaisija, tiedossa oleva tehtaan merkki ja malli tai mallinumero sekä sarja- tai tunnistenumero; (5.11.2015/1305)
- 2) korjattavien tai muunnettavien aseiden osien lukumäärä, laji, piipun tai putken kaliiperi, osassa oleva valmistus- tai täydennysmerkintä sekä tiedossa oleva tehtaan merkki, malli tai mallinumero ja sarjanumero; (26.5.2011/572)
- 3) korjattavien tai muunnettavien kaasusumuttimien lukumäärä, laji ja pitoisuus;
- 4) toimeksiantajan nimi;
- 5) vastaanotto- ja luovutusaika;
- 6) toimeksiantajan ampuma-aseen tai aseiden osien hallussapidon oikeutta tai asealan elinkeinölupaa koskevat tiedot.

AAA 15 §

Ase-elinkeinonharjoittajan pitämän tiedoston muoto.

Ase-elinkeinonharjoittaja voi pitää 12–14 §:ssä tarkoitettuja tiedostoja merkitsemällä tiedot erilliseen kirjaan tai automaattisen tietojenkäsittelyn avulla laadittuun tiedostoon. Jos tiedot on merkitty automaattisen tietojenkäsittelyn avulla laadittuun tiedostoon, tiedosto on esitettävä poliisin vaatimuksesta paperitulosteena sekä luovutettava lupaviranomaiselle paperitulosteena, kun asealan elinkeinölupa raukeaa tai jos se peruutetaan.

Aseliikkeessä olevien aseiden merkintöjen tarkastus (AAA 1 a § 1 b §). Myyntiä varten valmistetut, korjatut, Suomeen siirretyt ja tuodut ampuma-aseet ja patruunat on ennen kauppaa laskemista tai muuta luovuttamista tarkastuttava niiden käyttöturvallisuuden toteamiseksi. Ampuma-asetta tai patruunaa, jota ei ole tarkastuksessa hyväksytty, ei saa pitää kaupan eikä muuten luovuttaa. Tarkastus tehdään käyttöturvallisuuden ja vaatimusten mukaisuuden toteamiseksi.

Aseliikkeessä olevien patruunoiden tarkastus (AAseL 110 b §). Patruunoita kaupallisessa tarkoituksessa valmistavan on tehtävä pakkausmerkintä patruunoiden pakkaamisen yhteydessä. Patruunoiden myynnin tulee tapahtua pakkauksista, joissa on kyseinen hyväksymismerkintä.

2.9 Tarkastuksen jälkeiset toimenpiteet

Tarkastuksen jälkeen laaditaan asetietojärjestelmä Luhdissa tarkastuspöytäkirja, sekä kiinnitetään tarkastuksessa havaittuihin puutteisiin huomiota. Elinkeinonharjoittajaa ohjataan tarvittaessa ja Poliisihallitukseen ollaan yhteydessä asehallinnon ohjeistuksen mukaisesti, mikäli käsiteltävänä oleva asia vaatii erityistä asiantuntemusta tai ratkaisua.

3 KEHITTÄMISPROSESSI JA TOTEUTUS

3.1 Kenttäoppaasta ja aineiston keräämisen menetelmistä

Opinnäytetyön tarkoituksena on luoda lähtökohdat ase-elinkeinotarkastukseen liittyvän aineiston järjestämiselle, kehittämiselle ja jakamiselle Lapin poliisilaitoksella. Koska tämän varsin sääntelemättömään aiheeseen liittyvän kenttäoppaan sisällöstä vastaa opinnäytteen laatija itse, on syytä käydä läpi tiedonkeruun menetelmiä. Opinnäytteen laatija on vuosia seurannut ase-elinkeinotarkastuksen ympärillä käytävää keskustelua niin paikallistasolla poliisilaitoksella, kuin asehallinnon suunnaltakin. Tärkeimmät menetelmät kenttäoppaan tuottamisessa olivat asiantuntijataso konsultaatiot (henkilökohtaiset kontaktit ja sähköpostit), koulutuspäivät, henkilökohtainen kokemusperäinen tieto, säädöstason tekstit sekä olemassa oleva ohjeistus.

Vuosien varrella kerätty kirjallinen materiaali, johon lukeutuivat myös sähköpostit, palvelivat lähes suoraan kenttäoppaan laadinnassa. Niin muuttumatonta ohjeistus ase-elinkeinotarkastuksen kohdalla on viime vuosina ollut. Sädöstasolla on tapahtunut jonkin verran uudistuksia, mitkä huomioitiin kenttäoppaassa. Tulossa olevat keskeiset lainsäädännön muutokset käydään läpi opinnäytteen liitteessä. Valitettavasti tuorein ase-elinkeinotarkastusta koskeva ohje oli vuodelta 2015 peräisin oleva luonnos. Luonnoksella ei lähdekriittisesti tarkastellen ole kovin vahvaa asemaa, mutta koska luonnos sisällöltään vastasi vallitsevaa tarkastuskäytäntöä, nojauhin siihen kenttäoppaan laadinnassa. Lisäksi sain käyttööni Poliisihallituksen ase-elinkeinotarkastusta koskevan koulutusmateriaalin, joka oli esitetty syyskuussa 2017 asetarkastajien koulutuspäivillä. Koulutusmateriaalin laatija toimii Poliisihallituksen ase-elinkeinonharjoittajien valvonnan vastuuhenkilönä. Verrattuani materiaalia ohjelunnonkseen, totesin luonnoksen tietojen olevan edelleen ajantasaiset. Aineistotilanteesta johtuen, suoraan viitattavan ja lähdeluettelon merkittävän teoriataustan kerääminen oli erittäin haasteellista.

Ase-elinkeinotarkastukseen liittyvän koulutuksen osalta Poliisihallitus järjestää yleisen tason koulutuksen asetarkastajakurssin yhteydessä. Kurssin suorittamisen jälkeen aiheeseen liittyvää lisäopastusta ei tällä hetkellä ole saatavilla. Kurssilla annettava koulutus on yleispätevää, eikä vastaa tarkastuksen erityiskysymyksiin, joita väistämättä kohdataan, etenkin aiemmin hyväksytyjen mutta turvallisuustasoltaan puutteellisten säilytystilojen kohdalla. Paikallispoliisin sisäisissä koulutustapahtumissa aiheeseen annettava perehdytyksen taso riippuu pitkälti koulutuksen järjestäjästä, joka yleensä on poliisin lupavalvonnan päällystövastaava. Yhtenäistä Poliisihallituksessa tuotettua koulutusmateriaalia ei myöskään ole saatavilla sisäisiä koulutustapahtumia ajatellen.

Kirjoittaminen on osaamisen ja asiantuntijuuden jakamista ja näyttämistä. Poliisissa on paljon niin sanottua hiljaista tietoa ja käytännöllistä viisautta, jota ei ole kirjattu ylös, analysoitu, koottu tai arvioitu. Opinnäytetyö antaa mahdollisuuden esimerkiksi näiden tietojen ja käytäntöjen auki kirjoittamiseen. (Haikansalo & Korander 2017, 7.)

3.2 Kenttäopas

Ase-elinkeinotarkastukseen liittyvän aineiston jakamiseen ja hallintaan ei Lapin poliisilaitoksella, eikä tiettävästi poliisihallinnon sisälläkään ole järjestelyä tai alustaa. Kenttäoppaan tekninen toteuttaminen sisälsi eri vaiheita. Kenttäoppaalle ei löytynyt tarkempaa määritelmää, mutta sitä voidaan poliisihallinnossa pitää hallinnollisesti vapaamuotoisempina toimintojen ohjeistamisena, kuin virallista ohjetta tai esimerkiksi käsikirjaa. Ohjeen tai käsikirjan luominen olisi vaatinut Poliisihallituksen hyväksynnän, mikä ei todennäköisesti olisi onnistunut. Aiheen ympärillä käytävän keskustelun monimuotoisuudesta ja problematiikasta kertoo se, että Poliisihallituksen ase-elinkeinotarkastusta koskeva ohje on luonnostasoinen.

Poliisihallinnossa kenttäopasta on käytetty eri tarkoituksiin koostetun tiedon yksinkertaisessa hallinnassa, esimerkkeinä poliisin käyttöön tarkoitettu Kenttämuistio tai kadonneen henkilön etsinnän tueksi Lapin poliisilaitoksen ja Lapin Vapepan (Vapaaehtoinen pelastuspalvelu) yhteistyöllä laadittu MSO-etsinnän (Managing Search Operation) kenttäopas. Tämänkaltaisten oppaiden koostaminen ei vaadi moniportaista hyväksymiskäytäntöä, eli ne ovat hallinnollisesti vapaamuotoisempia. Kuitenkin niiden sisältämä tieto on luotettavaa erotuksella, että ne eivät korvaa mitään muita ohjeita tai määräyksiä. Koska kenttäopas on tarkoitettu ammattilaisten käyttöön, riskiä menettelytapojen väärinymmärrykselle ei juuri ole. Kenttäopas mahdollistaa, oppaan työtehtävällä mukana pitämisen lisäksi sen, että tarvittava tieto löytyy vaivattomasti. Ase-elinkeinotarkastuksen kohdalla tämä on tärkeää, koska tarkastus perustuu laajaan ja paikoin varsin monitahoiseen säädöstaustaan. Tarkastustehtävällä asiakkaat kysyvät usein perusteita toimenpiteille ja jos säädös ei ole löydettävissä, voi tarkastuksen uskottavuus kadota. Kenttäopas helpottaa myös tarkastuksen valmistelua, sekä tarkastuksen jälkeisten toimenpiteiden suorittamista.

3.3 Kenttäoppaan rakenne ja toteuttaminen käytännössä

Kenttäopas toteutettiin tekstinkäsittelyohjelmalla. Formaattina kenttäopas olisi voinut olla myös toisenlainen, mutta koska vastaavaa ei aiemmin ole tehty, oli perusmuotoisen tekstinkäsittelyohjelman käyttäminen selkein vaihtoehto. Lisäksi jatkokehittelyn kannalta todennäköisin vaihtoehto on siirtää opas valmiille sähköiselle alustalle, osaksi laajempaa tietopankkia. Kuitenkaan tämän opinnäytetyön aikataulun ja käytettävissä olevien resurssien osalta toteutustapa ei ollut mahdollinen. Valmis kenttäopas voidaan haluttaessa tulostaa PDF- muotoon tai tallentaa omalle työasemalle. Vaihtoehtoisesti opas voidaan tallentaa lupavalvonnan yhteiseen työkansioon.

Kenttäoppaan tiivistelmäosiossa on käsitelty oppaan tarkoitusta, käytettävyyttä sekä luottamuksellisuutta. Kenttäopas on teemoitettu siten, että aluksi käsitellään ase-elinkeinotarkastukseen liittyvä keskeisin lainsäädäntö ja tarkastuksen yleiset piirteet. Tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen eri vaiheet ja jälkikäteiset toimenpiteet käydään läpi omina kokonaisuuksinaan. Tarkastuksiin liittyvää problematiikkaa on pohdittu omassa luvussaan. Säilytystilatarkastuksen kulku käydään yksityiskohtaisesti vaiheittain läpi, siinä järjestyksessä kuin tarkastustilanteessa toimenpiteet tehtäisiin. Lopun liitteenä on kaavio tulevista keskeisimmistä säädösten muutoksista. Oppaan tekstirakenteeseen teemoittain, sekä lähdeluetteloon on merkitty oppaan laatimisessa käytetyt tarkastuksen kannalta keskeisimmät säädökset ja lähteet, jotta lukija voi halutessaan etsiä lisätietoa aihepiiriin liittyen. Lisäksi tarkoituksena oli herättää lukijassa ajatuksia siitä, että kenttäopas kestää myös lähdekriittistä tarkastelua. Säädösten tapaan liitin valokuvat ja piirroksot käsiteltävänä olevaan aiheeseen kuuluvaksi. Valokuvat ovat pääasiassa säilytystilatarkastusten yhteydessä otettuja, joten autenttisuutensa lisäksi ne peilaavat tilanteita, joita tarkastuksella todennäköisesti kohdataan. Piirroksot ovat Finanssialan Keskusliiton murtosuojeluohjeesta.

4 POHDINTA

4.1 Johdanto

Opinnäytetyötä tehdessäni havahduin siihen tosiasiaan, että lupavalvonnassa valuu jatkuvasti hukkaan kokemustietoa siitä, miten lupavalvonnan toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä voidaan käytännössä hoitaa. Tästä esimerkkinä ase-elinkeinotarkastuksen suorittaminen, josta ei ole voimassa olevaa yksityiskohtaista ohjetta, joka sisältäisi ajantasaisen ja kattavan säädöstaustausion. Poliisin lupahallinnossa on menestyksekkäästi kehitetty lupaprosesseja, mutta strategisesti tärkeä lupavalvonta on jäänyt vähemmälle huomiolle. Lupavalvonnan onnistuneen työn lopputuloksena saattaa olla hallinnollisen rikostorjunnan osalta merkittäviä onnistumisia, joiden avulla voidaan estää esimerkiksi järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa. Kokemustietoa tulee käydä läpi systemaattisesti ja analysoida kriittisesti. Näin syntyy tietoutta ja asiantuntijuutta. Parhaat käytänteet ja olemassa oleva tieto, myös epävirallinen, tulisi jakaa lupavalvonnan henkilöstölle. Vain näin voidaan luoda yhtenäisiä toimintamalleja koko maahan. Lupavalvonnalla ei tällä hetkellä ole yhtenäistä näkymää, mikä estää kehityksen. Tämä vaikuttaa myös yksittäisten toimintojen kuten ase-elinkeinotarkastuksen toteuttamiseen. Kun poliisin lupavalvonnassa hyödynnetään kaikkien osaaminen ja ollaan valmiita yhteistyöhön, saadaan aikaan enemmän etua kehittämistyölle ja voidaan kehittää yksittäisiä toimintoja, kuten kenttäoppaan kaltaisia tietopankkeja.

Poliisihallitus on lupahallintostrategian mukaisesti tämän vuoden aikana tarttunut vahvasti tilanteeseen ja lupavalvontaa pyritään järjestelmällisesti kehittämään lähivuosien aikana. Lupahallinnon ajankohtaisseminaarissa syyskuussa 2017 tarve lupavalvonnan kehittämiseksi todettiin kiistattomaksi. Strategian mukaisesti kehittäminen on käynnistetty lupavalvonnan esiselvityksen laatimisella, johon kaikki poliisilaitokset ovat osallistuneet. Poliisihallitus on koonnut materiaalia kokouksissa, sekä poliisilaitosvierailuiden

yhteydessä. Selvityksen tavoitteena on kattavan kirjallisen loppuraportin laadinta lupavalvonnan nykytilasta ja kehittämistarpeista. Selvityksen tarkoituksena on ohjata poliisin lupavalvonnan kehittämistyötä lähivuosien aikana. Materiaalin työstäminen on käynnissä ja raportti on tarkoitus julkaista marraskuussa 2017, ensimmäisen lupavalvontaan keskittyvän seminaarin yhteydessä.

Tietoperustan ja teoreettisen viitekehyksen luominen oli haasteellista. Kyseessä on aihe, jolla on suhteellisen vahva lainsäädännöllinen tausta, mutta jota ei kuitenkaan ole käytännön tasolla ole ohjeistettu yksiselitteisesti. Vallitseva tarkastuskäytäntö muodosti lainsäädännön ja ohjeiden lisäksi opinnäytteen tietoperustan pohjan. Toisaalta tämä palveli kehittämistyön tarkoitusta, produktin luomista, jossa ase-elinkeinotarkastuksen kulkua tarkastellaan uudesta, vaihtoehtoisiakin ratkaisuita esittelevästä näkökulmasta. Näistä lähtökohdista oli ainutlaatuinen mahdollisuus luoda uutta ohjeistusta, joka palvelee tämän päivän tarkastuskäytäntöjä.

Kenttäoppaan toteuttaminen onnistui tavoitteiden mukaisesti. Aiheen rajauksen toteutuminen suunnitellusti oli prosessin kannalta tärkeää, koska asevalvonta on käsitteenä laaja ja aiheesta poikkeaminen oli houkuttelevaa. Oppaan lupavalvonnan ammattilaisille suunnattu yleisilme onnistuttiin säilyttämään kautta linjan. Työn mittasuhteet olisivat ylittäneet aikataulun suomat mahdollisuudet, mikäli kenttäopas olisi suunnattu henkilöille, joilla ei ole lainkaan kokemusta lupahallinnosta ja ase-elinkeinotarkastuksesta. Raportin osalta jatkokehitysehdotusten pohdinta oli mielenkiintoista, koska minulla oli mahdollisuus käsitellä ase-elinkeinotarkastusta ja lupavalvonnan asevalvontaan liittyviä tulevaisuudennäkymiä analyyttisesti ja kehittävällä otteella.

4.2 Tietoperustan ja viitekehyksen toimivuuden arviointi

Opinnäytteen luotettavuutta mittaavana keskeisenä osa-alueena voidaan pitää raporttia. Raportin loogisuus ja perusteellisuus on nähtävillä raportista keskeisiltä osin. Lisäksi olen ennen opinnäytteen tekoa ja raporttia kirjoittaessani tutustunut erilaiseen lähdemateriaaliin, josta olen saanut tietoa muun muassa raportin rakenteesta. Ohjeita raporttiin liittyen olen saanut myös ohjaajaltani Antti Lähteenmäeltä.

Valittaessa tutkimukseen kirjallisuutta, täytyy käyttää harkintaa ja olla riittävän kriittinen. Huomiota kannattaa kiinnittää kirjoittajan tunnettuuteen ja arvostukseen, eli onko häneltä useita julkaisuja pidemmältä ajalta, vai onko hän vain tällä hetkellä suosittu. Lisäksi tutkijan täytyy pyrkiä käyttämään mahdollisimman tuoreita lähteitä ja alkuperäisiä lähteitä. On myös pohdittava lähteen uskottavuutta sekä puolueettomuutta. Lähdemateriaalin tulisi olla objektiivista, eli laadittu yleisestä näkökulmasta kaikkia varten. (Savolainen 2016, 32.)

Tietoperustan ja viitekehyksen muodostaminen oli haasteellista. Aiheeseen liittyvää lähdemateriaalia on vähän ja myös lähdekriittisesti arvioituna tietoperustaa voidaan arvostella. Ongelmaksi lähdemateriaalin hankinnassa muodostui lähdemateriaalin köyhyys, vaikka käytännössä valitsin opinnäytetyöhön kaiken saatavilla olevan materiaalin. Teoreettisen viitekehyksen osalta ongelmia aiheutti toiminnalliseen opinnäytetyöhön liittyvän kirjallisuuden vähäisyys. Tutkimuksellisiin menetelmiin liittyen kirjallisuutta on

runsaasti saatavilla, mutta toiminnalliseen kehittämistyöhön liittyen en löytänyt kuin yhden teoksen.

Säädöstason hajanaisuus teetti paljon työtä, mutta sen koostaminen kenttäoppaaseen oli yksi prosessin tavoitteista. Viitekehyyksen osalta voidaan esittää kritiikkiä, koska se ei perustu tutkittuun tietoon, viralliseen ohjeistukseen ja on osin kokemusperäistä. Produktin osalta on kuitenkin muistettava, että kyse on tuotoksesta jota ei tässä laajuudessa ole aiemmin tehty, jolloin siitä ei teoriataustaa voi olla saatavillakaan.

4.3 Yhteenveto ja arviointi

Tavoitteena oli luoda Lapin poliisilaitoksen lupavalvonnan asiantuntijoiden käyttöön suunnattu, asealan elinkeinotarkastuksen suorittamista tukeva kenttäopas. Kenttäopas toteutettiin suunnitellusti ja työ rajattiin siten, että tarkastuksen kannalta keskeisin lainsäädäntö, problematiikka ja ohjeet sisällytettiin oppaaseen. Työn rajaus onnistui hyvin. Keskeisin lainsäädäntö saatiin poimittua paikoin hajallaan olevasta säädöstaustasta. Oppaan ohjeistuksesta saatiin yksityiskohtainen, opas oli käsikirjamainen, jossa ohjeita selvensivät valokuvat ja piirroksat. Kenttäoppaan toteutuksen tavoitteiden mukaisesti, sen asiantuntijakäyttöön suunnattu yleisilme säilyi siten, että ohjeiden osalta pystyin enemmän keskittymään tarkastukseen liittyvään keskeiseen problematiikkaan. Työn tulosten lopullinen arvostelu ennen seurantaa on kuitenkin arvailua. Vasta arkikäyttö koettelee kenttäoppaan todellista toimivuutta ja antaa todellisen kuvan sen onnistumisesta. Käyttäjän tulee muistaa oppaan olemassaolo, luottaa siihen, arvostaa sitä ja tehdä tämä kaikki ilman erityistä ohjetta tai määräystä.

Tavoitteena oli tehdä kenttäoppaasta teknisesti pelkistetty versio, jota voidaan jatkossa kehittää halutulla tavalla. Tekstinkäsittelyohjelmalla koostettu opas on käyttökelpoinen ja omalle työasemalle tallennettavissa, sekä tarvittaessa sieltä tulostettavissa. Kenttäoppaan ulkoasu oli mielestäni selkeä ja tekstirakenne perustui teemoihin. Säädöstaso oli sisällytetty käsiteltäviin asiakokonaisuuksiin, mikä selkeytti ajatusta siitä, että toimenpiteiden tulee aina viime kädessä perustua voimassa olevaan lakiin.

Opinnäytteen raportoinnissa on tavoiteltu kieleltään ja ulkoasultaan ytimekästä kirjallista ilmaisua. Kappaleet on pyritty saamaan sopivan mittaisiksi, virkkeet ja lauseet rakenteeltaan helpoiksi ja sanankäytöltään ymmärrettäviksi. Pitkään virkamiehenä työskennelleenä ja lupavalvonnassa ns. hallintokielen omaksuneena, asiapitoisessa ilmaisutavassa pitäytymisessä ei mielestäni ollut vaikeuksia. Produktin osalta kieliasu noudattaa raportin ilmaisutapaa. Koska kenttäopas perustuu vahvaan säädöstaustaan, olisi muunlainen kieliasu tehnyt oppaasta epäuskottavan. Toteutuksen osalta oli huomioitu se, että opas voidaan tarvittaessa tallentaa lupavalvonnan yhteiselle työasemalle, josta se on henkilöstön käytettävissä ja tulostettavissa. Kuten aiemmin olen todennut, aikataulusta ja käytettävissä olevista resursseista johtuen, en voinut tämän työn kohdalla ajatella produktin siirtämistä suoraan sähköiselle alustalle, esimerkiksi webpohjaiselle ohjelmalle.

4.4 Kehittämistyöprosessi

Vaivalla läpikäydystä suunnitteluprosessista, suunnittelutyöstä, lähtökohtien selvittämisestä ja huolellisesta raportoinnista huolimatta suunnitteluprosessin osalta on päädyttävä olettamukseen, että jos suunnittelu alkaisi alusta etenisi se eri tavalla. Alkuperäisenä tarkoituksena ja suunnitteluprosessin pohjana oli osallistua valtakunnalliseen lupavalvonnan kehittämistarpeiden esiselvitystyöhön, osana ase-aseasioiden alatyöryhmää. Osallistuminen ei kuitenkaan lopulta onnistunut ja tämä käytännössä romutti alkuperäiset suunnitelmani. Tässä yhteydessä voitaisiin todeta, että olisi tullut varmistaa osallistuminen, ennen aiheen valintaa ja työn aloittamista. Kuitenkaan se ei ollut mahdollista, sillä esiselvitykseen liittyvät toimenpiteet etenivät samaan tahtiin opinnäytetyön aikataulun kanssa. Käytännön suunnittelutyötä ja opinnäytetyöskentelyä vaikeutti ja hidasti myös odotusvaihe. Odotusvaiheen tarkoituksena oli saada varmistus työryhmätyöskentelyyn osallistumisesta, sekä yksityiskohtaisempaa tietoa omasta roolista, osana aseasioiden alatyöryhmää.

Vastaavaa tilannetta ajatellen valtakunnalliseen työryhmätyöskentelyyn osallistuttaessa, voidaan ennakoimisella todeta olevan merkittävä osuus. Alatyöryhmätyöskentelyn on käytännössä oltava valmis ennen opinnäytetyöskentelyn aloittamista, jotta käytännön järjestelyiden lisäksi voidaan varmistua siitä, että selvitys valmistuu samaan aikaan opinnäytetyön kanssa. Tilanteen selvittyä uuden aihevalinnan työstämisessä tuli kiire, vaikka olin jo odotusvaiheen aikana tehnyt alustavia hahmotelmia. Yksityiskohtaisempi toimintasuunnitelma ja opinnäytetyöpäiväkirja olisivat helpottaneet työni etenemistä. Toisaalta olin jo suunnitteluvaiheessa päättänyt hyödyntää aiemmin tekemääni projektia myös opinnäytteessäni, kuvamateriaalin ja kenttäoppaan teknisen koostamisen osalta.

Ammatillista kasvuani arvioitaessa, uskon opinnäyteprosessin olleen eräs vaikuttavimmista kasvukokemuksista muuntokoulutuksen aikana. Mielestäni saavutin hyvin myös yleiset opinnäytetyön tavoitteet. Kirjallinen ja miksei suullinenkin ilmaisutaitoni on kehittynyt prosessin aikana. Aiheen äkillisen vaihtumisen ja aikataulullisten ongelmienkin voidaan positiivisesti tarkasteltuna katsoa liittyvän reaaliyöelämään, jossa esimiestyötä tehdään useiden ristikkäisten paineensietokykyä punnitsevien työtehtävien parissa. Tällöinkin työn tulee olla aikataulullisesti, sekä myös laadullisesti hyväksyttävää. Aiempi projektityö ja nyt opinnäytetyö ovat kehittäneet ammatillisesti ja valmistaneet tuleviin esimiestehtäviin. Kehittämisen perusteiden sekä tutkimuksellisen otteen omaksuminen kantavat läpi tutkinnon ja palvelevat tämän päivän analyttisessä ja tutkimustietoon perustuvassa toimintaympäristössä, jossa tiedolla on ratkaiseva merkitys yhteisön menestymisen nimittäjänä, myös valtionhallinnossa työskenneltäessä.

4.5 Jatkokehitysehdotukset

4.5.1 Tietopankin kehittäminen

Lapin poliisilaitoksen osalta näkisin ase-elinkeinotarkastukseen liittyvän kenttäoppaan olevan ensimmäinen vaihe pyrkimyksessä tuottaa lupavalvonnan käyttöön tarvittava ja työtehtävät kattava ajantasainen tietopankki. Jatkossa tämä vaatisi ryhmän jokaisen jäsenen henkilökohtaisen panoksen, sekä projektinomaisen koordinoitumalla, koska tietomäärä on valtava ja hajallaan eri asiantuntijoiden hallussa. Käytäntö on osoittanut, että tarvittavan tiedon on oltava selkeästi saatavilla siten, että asiaan perehtymätönkin voi sitä hyödyntää. Lupavalvonnassa henkilöillä on erityisosaamisalueita ja esimerkiksi poistuman yhteydessä tulisi pyrkiä hyvään asiakaspalvelutulokseen, vaikka palvelutilanteessa olevalla ei asiantuntemusta käsiteltävänä olevaan aiheeseen olisikaan.

Kuten Lapin poliisilaitoksen lupavalvonnan komisario Hannu Partanen kenttäoppaan projektiversion lausunnossaan totesi, tulisi oppaan laajempaakin hyödyntämistä harkita. Näkisin tämän opinnäytetyön kenttäopasversion kehittyvän tulevaisuudessa osaksi lupavalvonnan valtakunnallista sähköistä tietopankkia. Teknisen toteutuksen osalta poliisilla on jo käytössään tarkoituksenmukaisia ja kustannustehokkaita sähköisiä alustoja. Tiedon päivittäminen aiheuttaisi suurista mittasuhteistaan johtuen päänvaivaa. Tietopankin koostamisen voisi ajatella olevan helpointa ohjata Poliisihallituksen tehtäväksi, jolloin ajantasainen tieto saataisiin ohjattua käytettävälle alustalle, ilman erillistä tiedon hyväksyntämenettelyä. Käytännössä tämänkaltainen järjestely voisi olla vaikea toteuttaa ja se vaatisi tehtävä- että resurssijärjestelyjä. Tietopankin ohjaus- ja kehittämistehtävän voisi osin siirtää syyskuussa 2017 lupahallinnon ajankohtaisseminaarissa esitetylle, päällikköverkoston kehittämismallin mukaiselle lupavalvonnasta vastaavien verkostolle. Nykyisen päällikköverkoston tehtäviin kuuluu mm. Poliisihallituksen apuna toimiminen paikallispoliisin lupahallinnon kehittämisessä, sekä molemminpuolisena informaatiokanavana toimiminen. Nykyisellä verkostolla on käytössään oma SharePoint-neukkari, mikä voisi olla toimiva ja lupahallinnossa jo valmiiksi käytössä oleva tiedon jakamiseen tarkoitettu ohjelmaympäristö.

Microsoft Sharepoint on webpohjainen ohjelma, joka on tarkoitettu sivustojen luomiseen, tietojen tallennukseen, jakamiseen ja järjestelyyn. Sharepoint on osa Microsoft Office ohjelmistopakettia. Ohjelma mahdollistaa henkilöiden, työryhmien ja organisaatioiden tiedon luomisen, jakamisen, ja yhteiskäytön tehokkaasti. Yritykset käyttävät ohjelmistoa myös mm. websivujen laatimiseen. Esimerkkeinä voidaan mainita Poliisiammattikorkeakoulun Konsta -intranet sivusto ja koko Suomen poliisin Sinetti -intranet sivusto. (Gyran 2016, 21.)

Microsoft Sharepoint ryhmätyötila mahdollistaa nykyaikaisen ja nopean tiedon jakamisen, käsittelyn ja laajojenkin tiedostomäärien hallinnan yhdessä paikassa. Ohjelman hakuominaisuudet ovat erinomaiset ja haut palauttavat tuloksia ryhmätyötilaan tallennettujen tiedostojen sisällöstä. Ohjelma mahdollistaa useamman erilaisen p-tunnukseen perustuvan käyttöoikeustason, joka on tärkeää tietoturvallisuuden kannalta. Ohjelma on joustava erilaiselle sisällön tuottamiselle ja muokkaamiselle. Ratkaisu on

lisäksi kustannustehokas, koska järjestelmä on jo käytössä kaikilla poliisihallinnon koneilla. (Gyran 2016, 34.)

4.5.2 Lupavalvonnan ja ase-elinkeinovalvonnan kehittäminen

Tällä hetkellä ei ole yhtenäistä näkymää siitä, miten lupavalvonta valtakunnallisesti toimii. Tämä voi aiheuttaa puutteita lupahallinnon ja lupavalvonnan ennalta ehkäisevässä roolissa koskien lupahallintostrategian toiminta-ajatusta, jonka mukaan hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan avulla estetään rikoksia asiakaslähtöisesti, taloudellisesti ja tehokkaasti. Valtakunnallisia lupavalvonnan koulutuksia ei käytännössä ole, ainoastaan asetarkastajakurssi jossa asevalvontaa käydään läpi oppitunnin verran. Myöskään lupavalvonnan kehittämistä koskevia seminaareja ei ennen marraskuuta 2017 ole järjestetty. Aiemmin Poliisihallituksessa on keskitytty lupaprosesseihin, mutta vähemmän itse lupavalvontaan. Tämä näkyy myös opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä, jossa lupavalvontaa ei ole konkreettisesti käsitelty edeltävässä lupahallintostrategiassa, vaikka sen merkitys on tunnustettu strategian sisällä. Lisäksi ase-elinkeinovalvonnan osuutta ei oltu huomioitu viimeisimmässä sähköisen lupaohjeen luonnosversiossa, eikä sitä edeltäneessä lupahallinnon kehittämishankkeessa. On selvää, että lupahallinnon kehittämiseen liittyvät keskusteluteemat kohdistuvat ajankohtaisiin lupahallintostrategian edellyttämiin kehittämiskohteisiin. Kuitenkin asealan elinkeinovalvonnan osalta tulisi nähdä myös käytännön valvonnan näkökulma, joka helposti peittyi kehittämistarpeiden kartoittamisen priorisointiin.

Kolmiomallin mukaisesti lupahallinnon strategian tulee olla tehokas, vaikuttava ja nykyaikainen. Strategiassa on huomioitu toiminta-ajatuksen vaatimukset koskien lupavalvontaa ja tällä hetkellä lupavalvonnan nykytilaa sekä kehittämistä koskeva esiselvitystyö on viimeistelyvaiheessa. Kehittämistäraportti julkaistaan marraskuussa. Kyse ei ole hankkeesta vaan esiselvityksen tekemisestä, jottei hallinnollinen problematiikka muodostuisi ongelmaksi. Selvityksen tarve nousee lupahallintostrategiasta.

Lupavalvonnan kehityksen voidaan tällä hetkellä katsoa olevan vahvassa Poliisihallituksen ohjauksessa, jonka tuloksena pyritään kehittämään yhdenmukaisia käytäntöjä. Lupahallintostrategian mukaan mm. ydintehtäviin liittyvää osaamista tulee vahvistaa. Jää nähtäväksi keskitytäänkö lupavalvonnan kehittämisessä keskeisiin kriittisiin osa-alueisiin ja millä tavoin raportin kehittämisehdotusten osalta paneudutaan yksityiskohtiin, esimerkiksi ase-elinkeinovalvonnan kehittämiseen. Alustavaa näkemystä tulevasta voi antaa se, että esiselvitystyössä työ jaettiin alatyöryhmiin, joista yksi oli aseasioiden työryhmä. Tässä yhteydessä olisi mahdollista kehittää myös asealan elinkeinovalvonnan tarkastusta ja saada hallinnolta tarkastuksen kulkua yksityiskohtaisesti ohjaava voimassa oleva ohje, sekä pohtia sitä mikä olisi tarkastustoimintaan soveltuvaa koulutusta ja miten koulutus voitaisiin toteuttaa.

Asealan elinkeinovalvonnan kohdalla on pohdittu sitä, että vuositarkastuksissa voitaisiin edetä liberaarimpaan suuntaan, kuten yksityisen turvallisuusalan valvonnan kohdalla, eli ei välttämättä tarkastusta vuosittain. Tuleva ampuma-aselain uudistus varmistaa paremmat sähköiset järjestelmät, eli aseliike suorittaa jatkossa hankkimislupatarkastuksen. Tämän

jälkeen tiedetään myös paremmin tarkastusvälin harventamisen mahdollisista vaikutuksista. Ase-elinkeinotarkastukseen liittyen sähköinen järjestelmä ei tällä hetkellä mahdollista yrityksen palveluksessa olevien aseenkäsittelyluvallisten henkilöiden tietojen tarkistamista. Järjestelmästä on saatavilla esimerkiksi yrityksen hallituksen puheenjohtajan ja vastuuhenkilön tiedot, mutta ei toiminnan luvallisuuden kannalta keskeisiä aseenkäsittelylupatietoja. Järjestelmästä olisi lisäksi hyvä nähdä räjähdekaupan vastuuhenkilön todistuksen voimassaolo, sekä kaupan varastointilupa. Lisäksi tarvittaisiin lainsäädännöllisiä muutoksia, joiden avulla myös asekeräilijät saataisiin säännöllisen tarkastustoiminnan piiriin. Ampuma-aselaki 116 § ei mahdollista ensimmäisen tarkastuksen lisäksi uuden tarkastuksen suorittamista kuin muutostilanteessa. Teoriassa AaseL 117 § jossa käsitellään asiakirjojen ja aseiden esittämistä, voitaisiin käyttää valvonnassa hyväksi. Käytännössä tarvitaan sellaista lainsäädännöllistä pohjaa, että päästään kotirauhan suojaamalle alueelle ja tarkastus voitaisiin suorittaa esimerkiksi 10 vuoden välein.

Uudistus- ja kehittämistyön alla olevan lupahallinnon päällikköverkoston ja lupavalvonnan vastaavien verkoston tulee huomioida myös henkilöstön asiantuntijuus. Käytännön työtä tekevän henkilöstön kokemustietoa tulisi hyödyntää. Esimerkiksi lupavalvonnan tietopankin kokoisessa tehtävässä yhteistyön merkitys on välttämätöntä. Tietopankkia tulee ohjata esimiestasolla, mutta ilman henkilöstön osallistumista, tietopankin kokoaminen ja päivittäminen ei ole mahdollista. Odotan mielenkiinnolla lupavalvonnan esiselvitystyön valmistumista, sekä sitä mihin suuntaan lupavalvonnan lähitulevaisuus kehittyy. Raportti antaa myös selkeän näkymän sille, kehitetäänkö ase-alan elinkeinotarkastusta koskevaa toimintaa vahvasti hallinnon tuella vai jatkuuko kehittäminen kuten pääosin tähänkin saakka, poliisilaitoskohtaisesti. Raportti ja tuleva lupavalvontaan keskittyvä seminaari kertovat myös siitä, onko lupavalvonnalle mahdollista saada yhteinen tilannekuva, näkymä vai tarvitaanko sellaisen saamiseksi muita toimenpiteitä. Kysymys on strategisesta valinnasta ja päätöksestä. Kysymys ei ole uuden toiminnon tai henkilöresurssien osoittamisesta. Kysymys on työn organisoinnista, mikä vaatii myös poliisin lupahallinnolta asenteiden, kulttuurin ja osin perinteidenkin tarkastelua. Kenttäoppaan ja kehitysehdotusten kohdalla esiin tulleen, laajemman lupavalvonnan tietopankin sisällöntuottamisessa on kyse strategisesta työstä. Tietoa valuu hukkaan ja pysyy hiljaisena kokemustietona. Tässä on kyse organisaatiolle tärkeästä pääomasta, asiantuntijuudesta, jota poliisin lupavalvonnalta odotetaan. Poliisin lupahallinto on panostanut pitkäjänteisesti lupaprosesseihin ja toivotaan, että nyt aloitettu lupavalvonnan kehittämistyö jatkuu vähintäänkin yhtä tuloksekkaasti.

LÄHTEET

Asehallinto 2010: Poliisihallituksen asealan elinkeinonharjoittajien tarkastustoiminta 2011. Suunnitelma. 2020/2010/3461.

Asehallinto 2013: Patruunoiden, ruudin, nallien ja ilotulitteiden säilytys. Kirje. 1/13/M.

Finanssialan Keskusliitto 2011: Rakenteellinen murto- ja varkkausohje kolme. Luettavissa: www.fkl.fi. Luettu 25.8.2017

Gyran, Mikko 2016: Poliisihallinnon sisäinen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan käsikirja. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö

Haikansalo, Anu & Korander, Timo 2017: Opinnäyteohje. Opinnäytetyön prosessi, toteutus ja arviointi poliisi (AMK) tutkinnossa. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere.

HE 266/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aseain, rikoslain 41 luvun 1 §:n ja poliisilain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta

Poliisihallitus 2011: Ase- ja räjähdysainekäytännön yhtenäistämishankkeen seuranta- ja ohjeiden loppuraportti.

Poliisihallitus 2013: Sähköinen lupaohje. Ampuma-aseain mukaiset asiat. Luonnos. Versio 5.11.2013.

Poliisihallitus 2015a: Ampuma-aseiden säilyttämistä koskeva ohje. Kirje. POL-2015-16008.

Poliisihallitus 2015b: Asealan elinkeinonharjoittajan tarkastusohje. Ohjeluonnos.

Savolainen, Suvi 2016: Lasten koulukuljetusopas. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Sisäasiainministeriö 2012: Poliisin lupahallintostrategia.

Sisäministeriö 2017: Poliisin lupahallintostrategia 2017-2021. Luettavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-116-9>.

Vilka, Hanna & Airaksinen Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2. Painos. Helsinki, Tammi

LIITE 1. Ampuma-aselain uudistukset.

AMPUMA-ASELAIN KESKEISIÄ MUUTOKSIA ASE- ELINKEINONHARJOITTAJAN NÄKÖKULMASTA TARKASTELTUNA

1

ASEKERÄILIJÄN TIEDOSTONPITO-OIKEUDESTA LUOVUTAAN

AAseL 59 a § (SK: 601/2001, HE:2000/110) Tiedosto asekeräilijän ampuma-aseista on kumottu **1.12.2017 alkaen** lailla (SK: 623/2017, HE:266/2016)

AAseL 60 § Tiedosto asekeräilijän aseiden osista on kumottu **1.12.2017 alkaen** lailla (SK: 623/2017, HE:266/2016)

Asekeräilijän, jolla on tämän lain voimaantullessa Poliisihallituksen myöntämä oikeus pitää tiedostoa ampuma-aseista tai hallussaan aseiden osia, joiden osalta asekeräilijällä ei ole hallussapitoon oikeuttavaa lupaa, tulee vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta hakea näille ampuma-aseille ja aseiden osille aselupaa. Jos asekeräilijän oikeus aseiden osien hankkimiseen ja hallussapitoon on perustunut siihen, että asekeräilijällä on ollut 19 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen oikeus vastaavista aseiden osista kootun ampuma-aseiden hallussapitoon, aseiden osista tulee tehdä vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta 70 §:n mukainen ilmoitus poliisille ja esittää pyynnöstä osat.

ASE-ELINKEINONHARJOITTAJAN VASTUUT MUUTTUVAT

AAseL 25 § (8.9.2017/623) Ilmoitus asetietojärjestelmään ja tiedoston pitäminen.
Lailla 623/2017 muutettu 25 § tulee voimaan 1.12.2018.

Ase-elinkeinonharjoittajan on ilmoitettava asetietojärjestelmään ampuma-aseiden, tehokkaan ilma-aseiden, kaasusumuttimen tai aseiden osien yksilöintitiedot, esineen luovuttajan ja luovutuksensaajan nimi sekä esineen korjaamista tai muuntamista koskevan toimeksiannon antajan nimi. Ase-elinkeinonharjoittajan on myös ilmoitettava patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tai pidettävä niistä tiedostoa. Ilmoitus on tehtävä 119 a §:ssä tarkoitettua sähköistä asiointia käyttäen 10 päivän kuluessa siitä, kun esine on tullut ase-elinkeinonharjoittajan haltuun. Aseiden ja sen osien yksilöintitietojen ilmoittamisesta esinettä luovutettaessa säädetään 42 c §:ssä. Ilmoitus luovutetuista patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista tehdään luovutuksen yhteydessä.

42 c § (8.9.2017/623) Aseiden ja sen osien yksilöintitietojen ilmoittaminen poliisille.

Ampuma-aseiden, tehokkaan ilma-aseiden tai aseiden osien yksilöintitiedot tulee ilmoittaa poliisille. Tiedot ilmoittaa:

2

1) luovuttaja luovutuksen yhteydessä, jos luovuttaja on 20 §:ssä tarkoitettu asealan elinkeinolon haltija; tai

1 kohta tulee voimaan 1.12.2018.

2) muussa kuin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa esineen hankkinut, valmistanut tai muuntanut aseluvanhaltija 30 päivän kuluessa esineen hankkimisesta, valmistamisesta tai muuntamisesta; ilmoittaminen voidaan tehdä käyttämällä sähköistä asiointia.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä ampuma-aseiden, tehokkaan ilma-aseiden ja aseiden osien yksilöintitietojen ilmoittamisesta koskevista menettelyistä ja ilmoitusten sisällöstä.

Lailla 623/2017 lisätty 42 c § tulee voimaan 1.12.2017.

42 d § (8.9.2017/623) Aseiden ja aseiden osien sekä lupatodistuksen esittäminen poliisille.

Kun aseluvanhaltija ilmoittaa 42 c §:ssä tarkoitettuja yksilöintitietoja ja luovuttajan ampuma-aseiden tai aseiden osien hallussapitoon oikeuttava lupa on annettu ennen vuotta 2000, tulee ampuma-ase ja aseiden osa esittää poliisille 30 päivän kuluessa hankkimisesta. Ulkomailta hankittu tai yksityisesti valmistettu tai muunnettu ampuma-ase, tehokas ilma-ase ja aseiden osa on esitettävä poliisille 30 päivän kuluessa hankkimisesta, valmistamisesta tai muuntamisesta. Ampuma-ase, tehokas ilma-ase ja aseiden osa on esitettävä pyynnöstä poliisille poliisin ilmoittamassa määräajassa. Aselupaa koskeva lupatodistus on pyynnöstä esitettävä ja luovutettava poliisille poliisin ilmoittamassa määräajassa.

Lailla 623/2017 lisätty 42 d § tulee voimaan 1.12.2017.